

บทที่ 2

ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right of Privacy) ที่จะต้องได้รับความคุ้มครองไม่ให้บุคคลใดมาละเมิดได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวที่ถูกรบกวนจากบุคคลที่ทะเลาะเบาะแว้ง ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลในปัจจุบันมีความสำคัญในการเชิงพาณิชย์ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการตลาดในกิจการของตนได้หรืออาจมีการซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคลให้กับผู้ประกอบการรายอื่นๆ ที่ต้องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นตามวัตถุประสงค์ของตนได้ ข้อมูลส่วนบุคคลในปัจจุบันจึงมีมูลค่าขึ้นมาจากเมื่อก่อนที่อาจถูกละเมิดความเป็นส่วนตัวเพียงอย่างเดียว อีกทั้งการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจะส่งผลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจได้รับความไม่ปลอดภัยในชีวิตส่วนตัวได้ ในบทนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึง ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อจะให้ได้ทราบถึงความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล และลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์สภาพปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะข้อมูลตำแหน่งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายและแนวความคิดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นส่วนตัว

สิทธิมนุษยชน มีลักษณะเป็นแนวคิด (Concept) ประเภทหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยอ้างอิงถึงลักษณะธรรมชาติของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่ตนพึงมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยมีจำต้องมีผู้ใดมามอบให้

2.1.1 ความหมายและแนวความคิดว่าด้วยสิทธิ

ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของสิทธิ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า สิทธิมนุษยชน เริ่มต้นจากประเด็นข้อถกเถียงเชิงปรัชญาทางการเมืองเกิดขึ้นในสังคมตะวันตก โดยเฉพาะความคิดของนักปรัชญาแนวปัจเจกบุคคลนิยมและเสรีนิยมคนสำคัญ¹ คือ

จอห์น ล็อก (John Locke) มีแนวความคิดว่า “สถานะตามธรรมชาติมีกฎแห่งธรรมชาติควบคุมอยู่ซึ่งผูกพันมนุษย์ทุกคน และเป็นเหตุที่กำหนดว่า มนุษย์ทั้งปวง มีความเสมอภาคกันและมีอิสระอย่างเท่าเทียมกัน จึงไม่มีผู้ใดละเมิดหรือทำอันตรายต่อชีวิต สุขภาพอิสรภาพ และทรัพย์สิน

---

¹ดวงเด่น นาคสีหราช. แนวคิดทางปรัชญาเรื่องสัญญาประชาคมต่อพัฒนาการสิทธิมนุษยชน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/94596>. [2561.16 มกราคม].

ของบุคคลอื่นได้” อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ย่อมมีอำนาจบังคับการตามสิทธิของตนในการลงโทษผู้ที่มากระทบสิทธิของตนได้ตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เรียกว่าการป้องกันตัวด้วยกำลังของตนเอง การลงโทษลักษณะนี้เรียกว่า “ความยุติธรรมส่วนบุคคล” หรือเรียกว่า “การแก้แค้นของฝ่ายผู้เสียหาย” เนื่องจากการละเมิดสิทธิตามธรรมชาตินี้ไม่มีสภาพบังคับหรือการลงโทษผู้ล่วงละเมิดดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการลงโทษด้วยตนเองจึงขาดความแน่นอนเพราะขึ้นอยู่กับความยุติธรรมส่วนบุคคลและมักจะมีการกระทำเกินขอบเขตและกระทบกระทั่งสิทธิของบุคคลอื่นเสมอ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการแก้แค้นเกินสมควรแก่เหตุด้วย ดังนั้นเพื่อความสงบเรียบร้อยที่อยู่ในสถานะตามธรรมชาติมนุษย์จึงเข้าทำสัญญาร่วมกันเป็นสังคมและก่อตั้งรัฐชาติปัดยศขึ้นเพื่อรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในรูปของสัญญาประชาคม (Social Contract) ในการประกันสิทธิและความมั่นคงตามธรรมชาติเหตุผลที่สำคัญที่มนุษย์ยอมสละสถานะตามธรรมชาติดังกล่าวเนื่องด้วย

โทมัสฮอบบส์ (Thomas Hobbes) มองว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ชั่วช้าเห็นแก่ตัว และเลวทรามโหดร้าย ดังนั้นมนุษย์จึงต้องเผชิญหน้ากับความเกลียดชังความกลัว และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันทั้งต้องทำสงครามเพื่อแย่งชิงและแย่งชิงอำนาจกันตลอดเวลา และที่สำคัญยังเห็นว่ามนุษย์ไร้ศีลธรรม ไม่มีความผิด ชอบ ชั่ว ดีและไม่มีความหมาย กล่าวคือทุกคนมีสิทธิเหนือทุกสิ่ง ด้วยเหตุดังกล่าวมนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะรักษาเอาตัวรอดด้วยการใช้กำลังหรืออำนาจของตนเข้าต่อสู้หรือ ต่อต้านบุคคลอื่นที่เข้ามาละเมิดตนดังนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงสามารถเป็นผู้กำหนดมาตรการสำหรับผลประโยชน์ส่วนตนได้

ฌองจอร์ฌ (Jean Jacques Rousseau) มองว่าธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์นั้นมีความดีบริสุทธิ์อย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นคนเห็นแก่ตัว คนเอารัดเอาเปรียบ คนมีน้ำใจ หรือจิตใจสูงและเห็นว่ามนุษย์ไม่มีความมั่นคงในชีวิตและเสรีภาพ คือไม่มีหลักประกันที่แน่นอนการมีหลักประกันที่แน่นอนได้นั้นต้องมีการทำสัญญาประชาคมและที่สำคัญเขาเห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความสุขและมีความต้องการที่จะแสวงหาความสุขตามธรรมชาติเพราะเขามีทุกสิ่งทุกอย่างเพียงพอในการดำรงชีวิตอย่างไรก็ตามมนุษย์ก็อาจจะเป็นเหยื่อของความทะเยอทะยาน ความอิจฉาริษยาการแก่งแย่งชิงดีกันและความยากจนก็อาจเกิดความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทกันซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นอกจากนี้ Rousseau ยังให้เหตุผลว่าธรรมชาติมนุษย์นั้นรักอิสระกล่าวคือมีเสรีภาพที่จะไม่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้อื่นและไม่มีสิทธิบังคับบัญชาผู้อื่น

ทั้งนี้ก็มีผู้ให้ความหมายคำว่า สิทธิ ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.วราพงษ์ วิสสุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายคำว่าสิทธิว่า “สิทธิ” หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น (เช่น สิทธิ

ทวงหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ) เป็นต้นว่า อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตนหรือให้ละเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง”²

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายคำว่าสิทธิว่า “สิทธิ” หมายถึง “ความชอบธรรมที่บุคคลใช้ยันกับบุคคลอื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนอันพึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครองให้”³

ศาสตราจารย์ ดร.วิญญู เครื่องงาม ได้ให้ความหมายคำว่าสิทธิว่า “สิทธิ” หมายถึง “ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้”⁴

อาจสรุปได้ว่า สิทธิคือ อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการหรือเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

2.1.2 ความหมายและแนวความคิดว่าด้วยเสรีภาพ

“เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามประสงค์ของตน เสรีภาพจึงหมายถึง อำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดอันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ ได้อธิบายความหมายของเสรีภาพ (Liberty) หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของบุคคลอื่น หรือภาวะปราศจากการหน่วงเหนี่ยว ขัดขวางหรือสถานภาพมนุษย์ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร หรืออำนาจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง’

เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจที่รัฐธรรมนูญ หรือ กฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลในการกำหนดตนเองโดยอิสระที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้รัฐหรือบุคคลอื่นดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยให้การใช้เสรีภาพของตนบรรลุผลหรือสะดวกขึ้น รัฐ

²วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 16.

³หยุด แสงอุทัย. (2542). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ประกายประกาย. หน้า 226.

⁴วิญญู เครื่องงาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:นิติบรรณาการ. หน้า 640.

⁵วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 22.

⁶วีระ โลจายะ. (2545). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง. เล่มที่ 2. หน้า 462.

หรือบุคคลอื่นมีหน้าที่เพียงว่าต้องไม่เข้าไปรบกวนการใช้เสรีภาพของบุคคลเท่านั้น ตัวอย่างเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในทางวิชาการ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และเสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่โดยอิสระในการตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ด้วยตนเอง กล่าวคือรัฐและบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องไม่ไปรบกวนการใช้เสรีภาพของบุคคล แต่บุคคลผู้ทรงเสรีภาพไม่มีอำนาจตามกฎหมายเรียกร้องให้รัฐหรือบุคคลอื่นดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นมา ตัวอย่างเช่น เสรีภาพในการชุมนุม ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐหรือบุคคลอื่นที่จะต้องไม่เข้าไปรบกวนการใช้เสรีภาพของบุคคล แต่บุคคลไม่อาจเรียกร้องรัฐหรือบุคคลอื่นให้ดำเนินการส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมของตนบรรลุผล⁷

แต่กรณีที่อาจทำให้เกิดความสับสนคือ กรณีของ “สิทธิในเสรีภาพ” กล่าวคือโดยลำพังของเสรีภาพนั้น ไม่ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่น เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการที่จะนับถือศาสนาหรือไม่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ในแง่นี้มิได้ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นแต่อย่างใด แต่หากกล่าวว่า “สิทธิในเสรีภาพ” นั้นหมายความว่าบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะใช้เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองในความหมายนี้ ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อบุคคลอื่น กล่าวคือบุคคลย่อมมีหน้าที่ที่จะไม่ไปละเมิดการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลนั้น

กล่าวโดยสรุป “เสรีภาพ” ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นที่จะไม่เข้ามารบกวนการใช้อำนาจในการกระทำการหรือไม่กระทำการของบุคคลนั้น⁸

เมื่อสิทธิและเสรีภาพมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ทำให้ปัจจุบันมีการใช้คำว่าสิทธิเสรีภาพควบคู่กัน บรรดาสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองรวมเรียกกันว่า สิทธิขั้นพื้นฐาน

2.1.3 ความหมายและแนวความคิดว่าด้วยความเป็นส่วนตัว

2.1.3.1 ทฤษฎีพื้นฐานของสิทธิในความเป็นส่วนตัว

“สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy)” เป็นคำที่ปรากฏอยู่ในนิยามหนึ่งของสิทธิส่วนบุคคล (Personal Right) เป็นการข้ำให้เห็นถึงความสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลในฐานะที่เป็นสาระสำคัญของสิทธิในความเป็นตัวตนของมนุษย์ ในสมัยโบราณ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ “ความเป็นส่วนตัว” คือการที่ไม่อยู่ร่วมกับคนอื่นหรือการปลีก

⁷เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2556). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ:วิญญูชน. หน้า 206.

⁸บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชรน์วระกุลพิสุทธ์ และเรวดี ขวัญทองยิ้ม. *ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว*. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หน้า 53.

ตัวออกจากสังคม เช่น สมัยโรมันแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนมีเขตแดนของตนเอง ซึ่งในเขตแดนดังกล่าวเสมือนเป็นที่พำนักพักพิงไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม ในเวลาใดเวลาหนึ่ง ภายในดินแดนส่วนตัวนี้เป็นดินแดนเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลเท่านั้น และเป็นที่ปราศจากการเข้ามาเกี่ยวข้องกับคนในสังคม⁹

2.1.3.2 ความหมายของสิทธิความเป็นส่วนตัว

รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สิทธิความเป็นส่วนตัว” (Right to privacy) ไว้ว่า “สิทธิส่วนบุคคล หมายถึง สิทธิประจำตัวของบุคคล อันประกอบไปด้วยเสรีภาพในร่างกาย การดำรงชีวิตมีความเป็นส่วนตัวที่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายมิให้ผู้อื่นมาล่วงละเมิดให้หมายความรวมถึงความเป็นอยู่ส่วนบุคคล ที่หมายถึงสถานะที่บุคคลจะรอดพ้นจากการสังเกต การรู้เห็น การสืบความลับ การรบกวนต่าง ๆ และมีความสันโดษไม่ติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีการดำเนินชีวิตอิสระ มีการพัฒนาบุคลิกลักษณะตามที่ต้องการ มีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขในชีวิต ตามวิถีทางที่อาจเป็นไปได้และเป็นความพึงพอใจของเขา”¹⁰

2.1.3.3 วิวัฒนาการของสิทธิในความเป็นส่วนตัว

แนวความคิดของความเป็นส่วนตัวได้มีการพัฒนามาตลอดตั้งแต่สมัยโบราณ แต่จะมากขึ้นขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น ๆ พัฒนาการครั้งสำคัญที่เกิดความชัดเจนมากที่สุด คือ บทความเรื่อง “The Right to Privacy” โดย Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis บทความดังกล่าวเป็นผลสะท้อนของการพัฒนาเทคโนโลยีในช่วงปี ค.ศ.1890 การเกิดขึ้นของโทรเลข โทรศัพท์ การมีแท่นพิมพ์หนังสือที่สามารถพิมพ์หนังสือได้รวดเร็ว และการคิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ และการพัฒนาระบบธุรกิจซึ่ง Warren และ Brandeis กล่าวว่าความก้าวหน้าดังกล่าวนี้ทำให้มีความจำเป็นต้องให้การคุ้มครองแก่บุคคล เพราะพัฒนาการของเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้เกิดการคุกคามสิทธิประโยชน์ของบุคคล โดยได้อธิบาย “สิทธิในความเป็นส่วนตัว” (Privacy) ว่าหมายถึง “สิทธิที่จะอยู่ลำพัง (Right to be Let Alone) เป็นการมองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นสองแง่มุม คือ ความเป็นส่วนตัวในแง่นามธรรม ได้แก่ การที่บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความเชื่อถือในลัทธิศาสนา ส่วนทางเป็นส่วนตัวในทางรูปธรรม คือ สิทธิที่จะอยู่โดยลำพังปราศจากการรบกวนและการแทรกแซงจากสังคม การอยู่อย่างสันโดษไม่ติดต่อสัมพันธ์กับสังคม

⁹นคร เสรีรักษ์.(2557). *ความเป็นส่วนตัว : ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : พีเพรส. หน้า 62.

¹⁰มานิตย์ จุมปา. (2551). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 138-139.

ข้อสังเกตที่สำคัญในบทความนี้พยายามชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองบุคคลต่อการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่เกิดจากการกระทำของรัฐเท่านั้น ซึ่งทั้ง Warren และ Brandeis มีความเห็นแย้งว่า นอกจากการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวจากการกระทำของรัฐแล้ว บุคคลควรได้รับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวจากการละเมิดที่เกิดจากการกระทำของเอกชนคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน เพื่อนบ้าน นายจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือนักหนังสือพิมพ์ จากบทความดังกล่าวแม้ว่าจะทำให้เกิดประเด็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความสำคัญของการให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และทำให้ทั้งนักกฎหมายและประชาชนทั่วไปหันมาตระหนักถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัวมากขึ้น แต่หลักการดังกล่าวก็มิได้ถูกนำมาเป็นบรรทัดฐานของกระบวนการยุติธรรม เพียงแต่มีการนำมาใช้ในการพิจารณาในบางคดีและไม่ได้นำใช้อย่างสม่ำเสมอ

ในประเทศที่มีระบบซีวิลลอว์ การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดเรื่องสิทธิในบุคลิกภาพของบุคคล (Right of the Personality) ซึ่งมีรากฐานความคิดและได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับแนวความคิดดังกล่าวจากนักปราชญาเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้บัญญัติรับรองสิทธิในความมีตัวตนของบุคคล ไว้ว่าบุคคลมีสิทธิที่จะควบคุม พัฒนา และแสวงหาประโยชน์ในบุคลิกภาพหรือความเป็นตัวตนของตนเอง ลักษณะเด่นของรัฐธรรมนูญเยอรมันคือการให้หลักประกันแก่ประชาชนเยอรมัน ตั้งแต่เรื่องเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ สิทธิในชีวิตร่างกาย ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางกฎหมาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิในการชุมนุม สิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นสมาคม สิทธิในเคหสถาน ฯลฯ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประวัติศาสตร์ของประชาชนชาวเยอรมันที่เคยมีประสบการณ์ในการถูกจำกัดและล่วงเกินสิทธิเสรีภาพและการประหัตประหาร อันเป็นการคุกคามทำลายสิทธิในชีวิตร่างกาย จากเหตุการณ์ของฮิตเลอร์และเหตุการณ์การฆาตกรรมหมู่ในค่ายกักกัน โดยพวกนาซี ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐธรรมนูญเยอรมันจึงเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญอย่างยิ่งแก่สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน¹¹

สำหรับขอบเขตของคำว่า “ส่วนตัว” นั้น หากพิจารณาคำศัพท์ตามตัวอักษร คำว่า “ส่วนตัว” (Private) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่เฉพาะตัว การแยกตัวอยู่อย่างสันโดษภายในที่รโหฐาน ที่ซึ่งไม่มีคนอื่นเข้าร่วมด้วย การอยู่ได้ด้วยตนเอง หรือเฉพาะภายในครอบครัว ส่วนที่แยกออกจากสาธารณะ เป็นอิสระจากการปกครองของรัฐ หรือไม่เกี่ยวข้องกับสาธารณะหรือหากมองในแง่ของความลับจะหมายถึงส่วนที่ไม่ต้องการให้มิใครเข้ามาดูเห็น หรือสอดแทรกเข้ามาร่วมคิดร่วมรับรู้และตัดสินใจ เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม หรืออย่างน้อยสามารถเลือกที่จะอนุญาตให้บุคคลใดเข้ามามีส่วนร่วมในความเป็นส่วนตัวของเขา

¹¹เรื่องเดียวกัน. หน้า 72.

2.1.3.4 หลักสากลที่รับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว

โดยสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลเป็นสิทธิของมนุษยชนประการหนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายต่าง ๆ อันเป็นหลักสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights of 1948) ประการหนึ่ง และอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) อีกประการหนึ่ง ซึ่งกล่าวโดยสังเขปดังนี้

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights of 1948)

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ สมัยที่ 3¹² ได้มีข้อมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลกอย่างแท้จริง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ อันเป็นมาตรฐานสากลที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมจัดทำขึ้น นอกจากนี้ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวยังเป็นพื้นฐานของการตรากฎหมายและการทำข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ ในระยะเวลาต่อมาอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้รับการรับรองและคุ้มครองในฐานะเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งเป็นครั้งแรกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948¹³ โดยรับรองและคุ้มครองไว้ในข้อ 12 ความว่า “บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว

¹²การประชุมดังกล่าวได้จัดขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Le Journal Officiel) เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1949.

¹³ฉบับแปลและเรียบเรียงโดยกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (กรกฎาคม 2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. หน้า 23.

ครอบครัวยุโรป หรือการสื่อสาร หรือจะถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงมิได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบหลู่ดังกล่าวนั้น”¹⁴

2. อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)¹⁵

อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นข้อตกลงที่อนุกรรมการแห่งยุโรปได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้บังคับในระหว่างประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรป โดยได้รับความคิดมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น อนุสัญญาแห่งยุโรปฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองและพัฒนาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในระหว่างประเทศภาคีสมาชิก โดยกำหนดหลักการเบื้องต้นที่มุ่งหมายเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิบางประการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ

อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้โดยชัดแจ้งในข้อ 8 ของอนุสัญญา ว่า

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการสื่อสาร

2. การแทรกแซงการใช้สิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคล โดยองค์กรของรัฐจะกระทำได้อีกเฉพาะแต่เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้ และการแทรกแซงดังกล่าวเป็นมาตรการที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตยต่อความปลอดภัยแห่งชาติ ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันการกระทำคามผิดทางอาญา การคุ้มครองสุขภาพหรือจิตใจ หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น”

2.1.3.5 สิทธิในความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนนั้น สิทธิในความเป็นส่วนตัว เป็นสิทธิที่ในสังคมยุคใหม่เกือบทุกประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่มีลักษณะยากที่สุดในการให้ความหมาย เนื่องจากต้องพิจารณาถึงเนื้อหา สภาพสังคม วัฒนธรรม และพฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วยกัน ในบางประเทศแนวคิดของความเป็นส่วนตัว ได้รวมถึงการคุ้มครอง

¹⁴ Article 12 No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation, Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

¹⁵ เนตรนภา พุทธสุวรรณ. (2550). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนยุโรปตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 78.

ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการตีความความเป็นส่วนตัวในด้านการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม ความเป็นส่วนตัว เป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงสิทธิต่างๆ หลายประการ¹⁶ ได้แก่

1. ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูล (Information Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

2. ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองในชีวิต ร่างกายของบุคคลในทางกายภาพที่จะไม่ถูกดำเนินการใดๆ อันละเมิดความเป็นส่วนตัว อาทิเช่น การทดลองทางพันธุกรรม การทดลองยา เป็นต้น

3. ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองในความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย โทรศัพท์ ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการติดต่อสื่อสารอื่นใด ที่ผู้อื่นจะล่วงรู้ไม่ได้

4. ความเป็นส่วนตัวในเคหสถาน (Territorial Privacy) เป็นการกำหนดขอบเขตหรือข้อจำกัดที่บุคคลอื่นจะบุกรุกเข้าไปในเคหสถานที่ส่วนตัวไม่ได้ รวมถึงการติดกล้องวิดีโอ และการตรวจสอบรหัสประจำตัวบุคคล (ID checks)

2.1.3.6 ขอบเขตการแบ่งแยกระหว่าง “ความเป็นส่วนตัว” และ “สาธารณะ”

หากจะกล่าวว่าความเป็น “ส่วนตัว” กับความเป็น “สาธารณะ” เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกัน หากเรื่องใดเป็นเรื่องส่วนตัวย่อมไม่เป็นเรื่องสาธารณะ และเมื่อเรื่องใดเป็นเรื่องสาธารณะแล้วย่อมไม่ได้รับการพิจารณาหรือคุ้มครองให้เป็นเรื่องส่วนตัว กรณีนี้เป็นแง่มุมหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาในเบื้องต้นแต่อาจไม่มีเหตุผลที่เพียงพอ หากเป็นสถานการณ์ที่ซับซ้อนและอาจมีมุมมองที่ความหลากหลายผสมกัน ช่วงเวลา (Timing) จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าในช่วงเวลาหนึ่งๆ สังคมมองและอธิบายเรื่องดังกล่าวอย่างไร ในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวที่จะได้รับการปกป้องมากน้อยเพียงใดจำเป็นต้องอาศัยเส้นแบ่งระหว่างพรมแดนของเรื่องส่วนตัวและเรื่องสาธารณะซึ่งเป็นเรื่องยากลำบากในการจำแนก แต่ก็มีคามจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเพื่อให้สามารถทราบว่าจะเรื่องส่วนใดบ้างที่จะได้รับการคุ้มครองหรือมีข้อยกเว้น

แม้ว่าการแบ่งขอบเขตระหว่าง “ความเป็นสาธารณะ” กับ “ความเป็นส่วนตัว” เป็นความคิดที่มีความซับซ้อน ทั้งในด้านนัยที่หลากหลายและขึ้นอยู่กับระเบียบแบบแผนหรือวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาโครงสร้างทฤษฎีทางสังคมจะเห็นได้ว่าความหมายของความเป็น “ส่วนตัว” และ “สาธารณะ” เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของบุคคลที่ขยายไปถึงบุคคลอื่น ๆ

¹⁶ ชูลีพร น่วมทนง. *สิทธิมนุษยชนกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. เอกสารวิชาการของการอบรมหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 4.

และเป็นเรื่องกิจกรรมและการปฏิบัติในขอบเขตของสังคม ซึ่งขอบเขตของความเป็นส่วนตัวและความเป็นสาธารณะนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องตรงข้ามหรือแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่สิ่งทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

กรณีของบุคคลสาธารณะมีความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นส่วนตัวและผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่สาธารณชนของบุคคลสาธารณะ กล่าวคือเรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานหรือการดำเนินชีวิตของบุคคลสาธารณะสามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของสังคมและอยู่ในขอบเขตของสาธารณะ แม้ว่าในข้อเท็จจริงบางเรื่องโดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวก็ตาม เช่นเดียวกับในกรณีความเป็นส่วนตัวในสถานที่ทำงาน ลูกจ้างพนักงานมีสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเขา แต่เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบทางการงานทำให้ต้องเกิดการตรวจสอบจากนายจ้าง กรณีนี้เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ ในทางปฏิบัติ นายจ้างและลูกจ้างมักทำข้อตกลงหรือสัญญาเพื่อเป็นการกำหนดขอบเขต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดข้อขัดแย้งในกรณีที่มีการละเมิดความเป็นส่วนตัวก็ต้องนำสัญญาหรือข้อตกลงมาเป็นพื้นฐานเพื่อหาข้อยุติ อย่างไรก็ตามในการก่อให้เกิดความผูกพันตามสัญญา ลูกจ้างมักจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่านายจ้างจึงต้องยอมผูกพันตามสัญญา

กล่าวโดยสรุปถึงแม้ว่าการแบ่งขอบเขตส่วนตัวและขอบเขตสาธารณะยังไม่มีคำอธิบายอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามในทางทฤษฎีกฎหมายและในทางสังคมวิทยา อาจสรุปขอบเขต “ความเป็นส่วนตัว” ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายข้างต้นได้จากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องที่ไม่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่ได้มีผลกระทบต่อสังคม ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายและทรัพย์สินของบุคคล
2. เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล ได้แก่ ร่างกาย พฤติกรรมเฉพาะตัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การทำมาหาได้ซึ่งทรัพย์สินเงินทองที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคม กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น แนวทางการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ
3. เป็นเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ รสนิยม อุดมการณ์ ศาสนาหรือลัทธิทางการเมืองการปกครอง
4. กรณีอื่น ๆ ที่อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลซึ่งอาจพิจารณาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม และแนวทางปฏิบัติในสังคม

2.1.3.7 การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ

ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งรัฐนั้น การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของแต่ละรัฐย่อมแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้างตามบริบทของวัฒนธรรมและความเป็นมา

ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกันหรือไม่ได้มีรูปแบบแห่งการคุ้มครองที่เหมือนกันทั่วทั้งโลก อาทิเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา การกล่าวถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัวไม่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของสหรัฐ แต่ถึงแม้ว่าจะไม่มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญก็ตาม การให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของสหรัฐกลับมีมาก และประชาชนในประเทศก็ให้ความสำคัญในสิทธิดังกล่าวอย่างมาก แตกต่างจากหลาย ๆ ประเทศที่แม้จะมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐก็ดี ทั้งในบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ก็ดี แต่ยังไม่ปรากฏที่มีการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวอยู่ทั่วไปและสังคมมีความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิในความเป็นส่วนตัวน้อยมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่ไม่มีการบัญญัติรับรองสิทธิในความเป็นส่วนตัวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา

การให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในความเป็นส่วนตัวของบุคคลตามรัฐธรรมนูญภายใต้หลักการคุ้มครอง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” แนวความคิดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากประวัติศาสตร์การขำยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มต่าง ๆ ปญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 17 บัญญัติว่า บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกแทรกแซงโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เลหสถาน หรือการติดต่อสื่อสาร เช่นเดียวกับการไม่อาจถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติคุณ สิทธิเหล่านี้เป็นหลักประกันต่อการแทรกแซงและการก้าวล่วงทั้งปวงจากหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลอื่น บทบัญญัตินี้ก่อให้เกิดหน้าที่ของรัฐในการตรากฎหมายและกำหนดมาตรการใด ๆ ในการห้ามแทรกแซงในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เลหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารและการถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติยศ ซึ่งรัฐชาติต้องตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่สถานะของปญญาสากลฯ ฉบับนี้มีใช้กฎหมายระหว่างประเทศ หรือเป็นสนธิสัญญา อนุสัญญาหรือกติกา ระหว่างประเทศ จึงไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายที่จะบังคับแก่บรรดาประเทศที่ให้การรับรอง แต่เป็นความผูกพันทางจริยธรรมทางการเมืองระหว่างประเทศปญญานี้มีสถานะเพียงเป็นการกำหนดสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันซึ่งทุกประเทศพึงให้ความเคารพและพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องกับปญญา

มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นสากลที่แท้จริงของแนวความคิดของปญญาสากล ฉบับนี้ โดยมีการโต้แย้งว่าเนื้อหาของปญญาสากลฯ ฉบับนี้เป็นกระแสดความคิดและแนวปฏิบัติแบบสรุปรวบยอด โดยมีคำอธิบายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตะวันตกเสียส่วนใหญ่ซึ่งประสบการณ์ของชาวตะวันตกบางประการไม่สอดคล้องหรือไม่สามารถนำมาใช้สำหรับประเทศในสังคมตะวันออกจึงทำให้เกิดความขัดแย้งในความคิดอยู่ไม่น้อย อย่างไรก็ตาม

ก็คือเกี่ยวกับข้อโต้แย้งนี้ มีคำอธิบายหลักความเป็นสากลของปฏิญญาสากลฯ ว่าได้กำนังถึงพื้นฐานสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนอันสมควรกล่าวถึง ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนจึงได้มีการอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่าสิทธิมนุษยชนมีลักษณะอันติดแนบอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์โดยพื้นฐานจนถึงบัดนี้ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานสากล¹⁷ ในการให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ มีเนื้อหาอย่างไร ไม่สามารถให้คำอธิบายที่ชัดเจนและแน่นอนได้ แต่เมื่อถือว่าสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นสากล การศึกษาหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพจึงยึดเอาความเป็นมาและเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของปฏิญญาเป็นหลัก¹⁸

สำหรับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวการกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง รวมทั้งความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวของบุคคลที่เราเรียกกันว่า “สิทธิที่จะไม่เป็นข่าว” อย่างในกรณีปัญหาที่นักการเมือง ดารา นักร้อง นักแสดง และผู้มีชื่อเสียงประสบกันอยู่ในขณะนี้ มักถูกนำภาพและเรื่องราวไปเผยแพร่สู่บุคคลภายนอกโดยอ้างว่าเป็นบุคคลสาธารณะ ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่สามารถทำได้ นอกเสียจากว่าการเผยแพรดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์สาธารณะนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องพิจารณาความพอดีระหว่างเรื่องส่วนตัวหรือเกียรติยศ ชื่อเสียงกับประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นการนำเอาเรื่องส่วนตัวของบุคคลไปเผยแพร่จึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างที่สุดเพื่อไม่ให้ล่วงล้ำเกินสิทธิความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิที่จะไม่เป็นข่าวของบุคคลอื่น¹⁹

¹⁷วิมลศิริ ชำนาญเวช และ วิจิต มันทาภรณ์. (2535). *สิทธิมนุษยชน: สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 273.

¹⁸อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: นานาสถิตพิมพ์. หน้า 32.

¹⁹คณิน บุญสุวรรณ. (2542). *สิทธิเสรีภาพของคนไทย ศักดิ์ศรีความเป็นคน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

2.2 แนวความคิด ความหมาย และประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลมีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกาย การคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่พัฒนามาจากการคุ้มครองสิทธิในทางร่างกายและสิทธิในทรัพย์สิน และด้วยวิวัฒนาการของกฎหมายได้ขยายขอบเขตรับรองคุ้มครองไปถึงความคิด ทัศนคติ ความเชื่อถือของบุคคล และรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสิทธิดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล บุคคลมีสิทธิที่จะกำหนดเจตจำนงในข้อมูลของตน สามารถคิดและตัดสินใจในการที่จะยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลของตนเอง ทั้งต่อสาธารณะหรือบุคคลภายนอก และด้วยเจตนาที่แท้จริง มิใช่เกิดจากการหลอกลวง หลงผิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นเพียงการเปิดเผยข้อเท็จจริงให้สาธารณะหรือบุคคลภายนอกได้รับรู้ แต่ผลกระทบที่ตามมาอาจส่งผลกระทบต่อถึง การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีผลต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และชีวิตความเป็นอยู่

2.2.1 แนวความคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาจากแนวคิดว่าเป็นอยู่ส่วนตัวนั้น เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วย แต่แนวคิดนี้ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยมีผู้คัดค้านว่า ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้จนกว่าจะมีการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดยเทียบเคียงกับทฤษฎีของสัตว์ ว่ายังไม่มีใครเป็นเจ้าของสัตว์ป่าที่อยู่ในธรรมชาติจนกว่าจะมีการจับสัตว์นั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้เช่นกัน โยให้เหตุผลว่า เหตุผลข้างต้นสามารถนำมาปรับใช้ได้กับข้อมูลทั่วไปเท่านั้นที่ไม่ใช่ข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีบางความเห็นว่าการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ในเรื่องทรัพย์สินมาปรับใช้ได้ เนื่องจากหากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แม้จะมีการเปิดเผยข้อมูลให้บุคคลอื่นรู้แล้ว หรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ขายข้อมูลของตนไปแล้วก็ตาม แต่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลยังคงมีสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของตนอยู่ ต่างกับทรัพย์สินที่หากขายไปแล้วสิทธิในทรัพย์สินนั้นย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันที²⁰

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการยอมรับว่าสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อคุ้มครองไม่ให้มีผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลจากบุคคลอื่นไปใช้ในทางไม่ชอบ แนวคิดนี้เริ่มที่ สหภาพยุโรป ตกลงร่วมกันจัดทำอนุสัญญา “ Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal data” โดยประเทศสมาชิกต้องออกกฎหมายคุ้มครองการใช้ข้อมูลข่าวสาร

²⁰ ศรีศักดิ์ นาคพน. (2558). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคล*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 11.

นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาชาติยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom) หรือ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป ซึ่งคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจนหลายประการ คือ

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

2. การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมภายในขอบวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงบนพื้นฐานของการให้ความยินยอมจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว หรือภายใต้วัตถุประสงค์อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้ทุกคนยังมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มีการเก็บ รวบรวมไว้ และมีสิทธิในการร้องขอให้มีการแก้ไขข้อมูลดังกล่าวให้ถูกต้อง

3. ในการบังคับให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้างต้นจะต้องจัดให้มีการควบคุมการปฏิบัติการดังกล่าวโดยองค์กรอิสระ²¹

ทั้งนี้ ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศอังกฤษช่วงก่อน ค.ศ. 1970 กฎหมายที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากหลักกฎหมายที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักกฎหมายในเรื่อง Confidentiality Duty หรือหน้าที่ในการรักษาความลับ ซึ่งโดยทั่วไปหน้าที่ดังกล่าวจะเกิดขึ้นในกรณีที่คู่กรณีมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะเช่น กรณีทนายความกับลูกความ ธนาคารพาณิชย์กับลูกค้า แพทย์กับคนไข้หรือกรณีอื่น ๆ ที่คู่กรณีมีความสัมพันธ์กันในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น การฝ่าฝืน Confidentiality Duty เป็นเพียงการรับผิดชอบแพ่งเท่านั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดความรับผิดในทางอาญาแต่ประการใด ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดที่จะหาทางป้องกันความเสียหายและความทุกข์ทรมานที่เพิ่มมากขึ้นจากผลของการใช้คอมพิวเตอร์ โดยอาศัยกลไกในทางกฎหมายใหม่ที่มีผลบังคับทั้งในทางแพ่งและทางอาญา จึงได้มีความพยายามที่จะยกร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1972 The Younger Committee on Privacy ได้จัดทำรายงานเสนอแนะแนวทางในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อกำหนดแนวทางการเข้าถึง การใช้ การรวบรวม และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่เป็นเจ้าของ

²¹ สิริลักษณ์ นิตภัทรกุล. (2555). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 32.

ข้อมูลโดยเสนอแนะหลักการสำคัญ 10 ประการ เพื่อใช้กับกรณีการใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้²²

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และไม่ควรรนำข้อมูลไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
2. การเข้าถึงข้อมูลนั้นควรมีการจำกัดผู้ที่มีสิทธิจะใช้ข้อมูล และต้องใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นตามกรอบวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม
4. ระบบคอมพิวเตอร์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับข้อมูลที่จัดเก็บเพื่อวัตถุประสงค์ทางสถิติควรมีข้อกำหนดที่เพียงพอในการออกแบบโปรแกรมสำหรับการแยกหรือการบ่งชี้ข้อมูลส่วนบุคคลออกจากข้อมูลอื่นที่มีอยู่
5. ควรจัดให้มีระบบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถชี้แจงเจ้าของข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้ได้
6. ผู้ใช้ข้อมูลควรจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัย รวมถึงมาตรการป้องกันการเจตนาใช้ข้อมูลในทางที่ผิดไว้ล่วงหน้า
7. ควรจัดให้มีระบบตรวจสอบที่สามารถทำให้ตรวจค้นหาการทำลายหรือหลีกเลี่ยงระบบรักษาความปลอดภัย
8. ในการออกแบบระบบข้อมูล ควรกำหนดระยะเวลาต่าง ๆ ไว้ นอกเหนือจากระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลด้วย
9. ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บไว้ต้องถูกต้องสมบูรณ์ และควรจัดให้มีเครื่องมือสำหรับแก้ไขความไม่ถูกต้องของข้อมูล และทำให้ข้อมูลทันสมัยอยู่เสมอ
10. ควรใช้ความระมัดระวังในการวางหลักการตัดสินใจสำคัญ

2.2.2 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

คำว่า “ข้อมูล” เป็นความหมายอย่างกว้าง และมีนิยามหรือคำจำกัดความหลายหลายตามความคิดเห็น และความเข้าใจของแต่ละบุคคล ข้อมูลอาจจะมีประโยชน์อย่างมากต่อบุคคลบางคน

²² พงศ์ศักดิ์ ขอดมณี. กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหราชอาณาจักร. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 7-8.

หรือ หน่วยงานบางหน่วยงาน แต่ข้อมูลเดียวกัน เรื่องเดียวกัน อาจจะไม่มีการเชื่อมโยงต่อบุคคลหรือ หน่วยงานใดเลยก็เป็นได้²³ จึงต้องพิจารณาว่าข้อมูลส่วนบุคคลมีความหมายอย่างไร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ข้อมูล” ไว้ว่าข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นการอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 ได้บัญญัติว่า “ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใดๆ ไม่ว่าจะการสื่อ ความหมายนั้นจะทำให้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผ่นพับ แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพ หรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือวิธีอื่นใด ที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้ ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารจึงเน้นที่จะสื่อความหมายได้เป็นหลัก ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด เช่น ข้อความ ตัวเลข สัญลักษณ์ เสียง แสงประจุแม่เหล็กไฟฟ้า ถ้ามนุษย์สามารถใช้สื่อความหมายได้ก็เป็นข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมด²⁴

“ข้อมูล” จึงเป็นกลุ่มอักขระไม่ว่าตัวเลข ตัวอักษร รูปภาพ เสียงหรือสัญลักษณ์ใดๆที่ นำมารวมกันแล้วก่อให้เกิดความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งต่างๆ เช่น คน สิ่งของ สัตว์ ข้อมูลเป็นรูปแบบที่ใช้สำหรับการสื่อสาร การแปลความหมาย และการประมวลผลข้อมูล โดยการประมวลผลนั้นอาจทำได้จากการสังเกต การรวบรวม การวัด หรือการประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ข้อมูลเป็นสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรามีประโยชน์ในการ ดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การเรียน หรือการตัดสินใจ

ข้อมูลสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ดังนี้ 1.จำแนกตามแหล่งที่มา ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือข้อมูลที่เกิดจากแหล่งกำเนิดโดยตรง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือข้อมูลที่มีผู้อื่นเก็บรวบรวมไว้ สามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ต้องเก็บรวบรวมเอง 2.จำแนก ตามลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) คือข้อมูลที่แสดงออกเป็นตัวเลข แสดงความแตกต่างในเรื่องของปริมาณหรือขนาด เช่น อายุ ผลสัมฤทธิ์ผลในการเรียน หรือ คะแนน ความถนัดในด้านต่างๆ เป็นต้น และข้อมูลเชิงคุณลักษณะหรือเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็น ข้อมูลซึ่งมิได้แสดงออกเป็นตัวเลข แต่แสดงถึงลักษณะของนั้นๆ เช่น เพศหญิง หรือชาย ศาสนา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น 3.จำแนกตามสภาพของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่

²³ กิตติพันธ์ กมลธรรมวงศ์. (2549). การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย: ปัญหาและ แนวทางแก้ไข. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 11.

²⁴ ชัยวัฒน์ วัฒนศานต์. (2541). พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540. วารสารกฎหมาย ปกครอง, 17, หน้า 5.

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) ข้อมูลสิ่งแวดล้อม (Environmental Data) และข้อมูลพฤติกรรม (Behavioral Data)²⁵ 4. จำแนกตามการนำไปใช้กับคอมพิวเตอร์ได้แก่ ข้อมูลตัวเลข (Numeric Data) ข้อมูลตัวอักษร (Text Data) ข้อมูลเสียง (Audio Data) ข้อมูลภาพ (Images Data) และข้อมูลภาพเคลื่อนไหว (Video Data) อีกด้วย²⁶

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) นั้นเป็นประเภทหนึ่งของข้อมูล โดยเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลโดยตรงหรือทำให้สามารถเชื่อมโยงไปยังเจ้าของข้อมูลได้ เช่น ชื่อ ที่อยู่ อายุ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ วันเกิด สถานการสมรส รายได้ ประวัติการศึกษา อาชีพ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ข้อมูลภาษีอากร ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลภาษีอากร หรืออีเมล เป็นต้น²⁷ ทั้งนี้ สามารถพิจารณาความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ได้ ดังนี้

1. ความหมายตามลักษณะอย่างกว้างและอย่างแคบ

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายอย่างกว้าง

การให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถแยกองค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล คือข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล และมีผลเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้นไม่เกี่ยวกับบุคคลอื่น ได้แก่

ก. คุณสมบัติที่มีมาแต่กำเนิดติดตัวไปตลอดชีวิต หรือลักษณะทางพันธุกรรม เช่น เชื้อชาติ เพศ กลุ่มเลือด สีผิว สีผม สีตา ทยัพพันธ์นิ้วมือ โครงสร้างรูปหน้า ร่างกาย หรือลักษณะความพิการของร่างกายที่มีมาแต่กำเนิดอันมีลักษณะติดตัวไปจนตาย รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง เช่น อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง วุฒิการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน สถานภาพครอบครัว ประวัติการทำงาน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

ข. การประเมินคุณค่าในตัวบุคคล เช่น ทักษะสติ การประเมินความประพฤติ และความเห็นเกี่ยวกับกรกระทำต่างๆ ของบุคคล เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้สามารถแสดงถึงความคิด ความสามารถ และการแสดงออกถึงการมีตัวตนได้

ค. ทักษะสติ แนวความคิด ความเชื่อ อันเป็นพฤติกรรมของบุคคลซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงตามวัยและเวลา การให้ความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

²⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/known/estat1_4.html. [2561, 15 กุมภาพันธ์]

²⁶ นางสาวปราณีสา ทองอ่อน. ความหมายและประเภทของข้อมูลสารสนเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.seekan.ac.th/it_com/lesson_01_1.html. [2561, 15 กุมภาพันธ์]

²⁷ ชูสิทธิ์ น่วมทนง. อ้างอิงแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 11.

1.1.2 ข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้

ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันมีหลากหลายประเภท ทั้งข้อมูลข่าวสารที่สามารถพิสูจน์และระบุตัวตนบุคคลได้ และข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถระบุตัวตนบุคคลได้ ดังนี้

ข้อมูลข่าวสารที่สามารถพิสูจน์และระบุตัวตนบุคคลได้ คือสิ่งที่สามารถบอกลักษณะที่ทำให้รู้จักหรือบอกถึงความเป็นตัวตนของบุคคลจากข้อมูลนั้นได้ หรือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างออกไปจากบุคคลอื่น เช่น

ก. ชื่อ นามสกุล ฉายา นามแฝง เลขรหัสประจำตัว บัตรประชาชน หมายเลขหนังสือเดินทาง หมายเลขประกันสังคม หมายเลขสมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร หมายเลขบัตรเครดิต หมายเลขโทรศัพท์พื้นฐาน หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระบบที่จดทะเบียนและระบบเติมเงินที่ลงทะเบียนเรียบร้อยแล้ว และหมายเลขสมาชิกการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ได้ลงทะเบียนไว้โดยถูกต้อง

ข. ลักษณะทางกายภาพของบุคคลที่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก เช่น สีผิว ความสูง โครงสร้างรูปร่าง ร่างกาย หรือลักษณะความพิการ

ค. ข้อมูลต่างๆที่ทำให้รู้และระบุตัวตนบุคคลนั้นได้ เช่น ยศ ตำแหน่ง สถานะทางสังคม ซึ่งสามารถทำให้ทราบได้ว่าเป็นผู้ใด

ง. ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประเมินคุณค่าของบุคคล ทักษะติดต่อบุคคล ความประพฤติและพฤติกรรมกรกระทำต่างๆ²⁸

ข้อมูลที่ไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้ (anonymous data) คือข้อมูลที่ไม่สามารถบ่งชี้ หรือพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้ แต่อาจเป็นข้อมูลส่วนบุคคลได้จากการที่เอาข้อมูลหลายๆ ประเภทมารวมกันและประมวลผลเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและนำไปสู่การพิสูจน์ตัวตนบุคคลไม่ว่าเป็นทางตรงหรือทางอ้อม เช่น เทปบันทึกเสียง เอกสารข้อมูลตัวอักษร ตัวเลข ซึ่งหากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆสามารถอ่านหรือถอดรหัสและสื่อความหมายจนสามารถระบุตัวตนบุคคล ไม่ว่าจะป็นชื่อ สกุล ที่อยู่ หรือในด้านเวลา สถานที่ ที่ปรากฏในข้อมูลข่าวสารนั้น อย่างไรก็ตามข้อมูล anonymous data ไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้โดยทันทีหรือเพียงลำพัง แต่สามารถรวบรวมและประมวลผลด้วยวิธีการใดก็ตามแล้วทำให้สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้ ก็ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายอย่างกว้างนี้ กล่าวโดยสรุปคือ ข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายอย่าง

²⁸ ศิริกุล ภูพันธ์. (2548). *ข้อคิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 84-88.

กว้าง หมายถึงข้อมูลใดๆที่เกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งระบุหรือสามารถระบุตัวบุคคลได้โดยตรงหรือโดยอ้อมจากข้อมูลนั้น²⁹

2. ข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายอย่างแคบ

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าข้อมูลประเภทที่เป็นความลับหรือข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive data) เป็นขอบเขตความหมายและนัยยะที่แท้จริงของคำว่า ข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายอย่างแคบ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ลัทธิทางการเมือง ลัทธิทางศาสนา สุขภาพ ชีวิตสมรส ประวัติอาชญากรรม การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตส่วนตัว ทักษะ ทักษะ ความเชื่อในทางศาสนา ลักษณะความพิการของร่างกาย พฤติกรรมทางเพศ รสนิยมทางเพศ ดังนั้น การให้ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลอย่างแคบ ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทไม่อยู่ในขอบเขตการคุ้มครองได้

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นข้อมูลลับหรือที่มีความละเอียดอ่อนเป็นเรื่องส่วนตัวที่เจ้าของข้อมูลไม่ประสงค์จะให้บุคคลใดล่วงรู้หรือทราบ เพราะจะกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศและการใช้ชีวิตโดยปกติ หรือความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนี้ โดยทั่วไปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนานาประเทศจึงให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลประเภทนี้มากกว่าข้อมูลทั่วไป โดยห้ามจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวโดยมิได้ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยเด็ดขาด³⁰

2.2.3 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถแบ่งประเภทข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท³¹ ดังต่อไปนี้

2.2.3.1 ข้อมูลทั่วไป (Non-Sensitive Data) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลซึ่งสามารถบ่งชี้เฉพาะเจาะจงไปยังเจ้าของข้อมูลได้ เช่น ชื่อ ที่อยู่ อาชีพ อายุ เบอร์โทรศัพท์ การศึกษา สถานภาพในการสมรส ตำแหน่งหน้าที่ทางการงาน หรือลักษณะทางกายภาพของบุคคล เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลประเภทที่ไม่ได้มีความละเอียดอ่อนจนอาจนำมาสู่ปัญหาต่างๆ ได้ จึงทำให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่อาจเก็บรวบรวม เปิดเผย หรือใช้ได้ ทั้งนี้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

2.2.3.2 ข้อมูลประเภทที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Data) คือ ข้อมูลของบุคคลซึ่งถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของตัวบุคคล เป็นข้อมูลซึ่งมีความละเอียดอ่อนสูง กล่าวคือ เป็นข้อมูลซึ่ง

²⁹ ปริญญา โรหิตาคณี. (2550). *ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 45.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-46.

³¹ นรินทร์ จุ่มศรี. (2555). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 30-31.

หากมีการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ตามมา เช่น กระทบต่อความรู้สึกของเจ้าของข้อมูลหรือประชาชนทั่วไป เป็นข้อมูลที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของเจ้าของข้อมูล หรือเป็นข้อมูลซึ่งหากมีการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดการตั้งข้อรังเกียจหรือเลือกปฏิบัติหรือเกิดอันตรายต่อเจ้าของข้อมูล เป็นต้น โดยข้อมูลประเภทนี้เจ้าของข้อมูลประสงค์ที่จะเก็บข้อมูลประเภทนี้ไว้เป็นความลับหรือไม่ประสงค์ให้มีการเปิดเผยข้อมูล เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิ ศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือ สถานะทางการเงิน เป็นต้น

เมื่อข้อมูลทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันจึงมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกัน เนื่องจากการเก็บรวบรวมเปิดเผย หรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Data) อาจก่อปัญหาต่างๆ แก่เจ้าของข้อมูลได้ ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศจึงกำหนดให้ข้อมูลประเภทข้อมูลทั่วไปนั้น (Non-Sensitive Data) สามารถทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลได้ หากได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล แต่ข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Data) เป็นข้อมูลที่ห้ามทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลโดยเด็ดขาด เว้นแต่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล หรือเป็นกรณีอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินคดี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหากมีการเปิดเผยหรือล่วงรู้ข้อมูลนั้นได้อีก 3 ระดับ ดังนี้

1. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวในระดับต่ำ (Low-sensitivity) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ที่มีความอ่อนไหวเนื่องจากข้อมูลเหล่านี้ทำให้มีโอกาสได้มาซึ่งข้อมูลที่มีระดับความอ่อนไหวสูงขึ้น

2. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวระดับปานกลาง (Moderate-sensitivity) ข้อมูลประเภทนี้เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวมาก คือมีโอกาสอย่างมากที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเมื่อข้อมูลถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ข้อมูลประเภทนี้ครอบคลุมถึงข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งครอบคลุมในทุกเรื่องในชีวิต ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับปานกลางนี้มีความสำคัญเช่นเดียวกับข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับสูงและไม่ควรถูกเก็บรวบรวมโดยสิ้นเชิง

3. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวระดับสูง (High-sensitivity) ข้อมูลประเภทนี้ ได้แก่ ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวกับประวัติทางการแพทย์ พฤติกรรมทางเพศ หรือข้อเท็จจริงด้านอื่นๆ ของชีวิตของบุคคล โดยส่วนใหญ่แล้วนับว่าเป็นเรื่องเป็นเรื่องส่วนตัวหรือลับเฉพาะ ข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหวสูงนี้จึงมีความสำคัญและไม่ควรถูกเก็บรวบรวมโดยสิ้นเชิงเช่นเดียวกับข้อมูลข่าวสารที่มีความอ่อนไหวระดับปานกลาง

2.2.4 แหล่งข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลอาจอยู่ในความควบคุมดูแลหรือจัดเก็บโดยบุคคล นิติบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้เข้าไปดำเนินการติดต่อ โดยการจัดเก็บดูแลรักษาข้อมูลสามารถแยกตามความสัมพันธ์³² ได้ดังนี้

2.2.4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยบุคคล นิติบุคคล หรือองค์กร ที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าของข้อมูลโดยตรง ถือเป็นการยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่จะยอมให้ข้อมูลของตนอยู่ในความครอบครองหรือดูแลรักษาของบุคคล นิติบุคคล หรือองค์กรที่ไปติดต่อหรือมีกิจกรรม เช่น ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการเปิดบัญชีเงินฝาก บริการบัตรเครดิต การขอสินเชื่อกับธนาคาร ข้อมูลประวัติทางการแพทย์ที่ใช้เพื่อรักษาหรือเพื่อทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัย ประวัติการศึกษาที่ใช้เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ เป็นต้น โดยบุคคล นิติบุคคล หรือองค์กรดังกล่าว จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เรียกว่า “customer identifiable” ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคล ซึ่งในทางปฏิบัติบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมักเข้าใจว่าข้อมูลของตนจะไม่ถูกนำไปเผยแพร่หรือนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น

2.2.4.2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยรัฐ หรือเอกชน ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นโดยตรง

1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยรัฐ อาจจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ข้อมูลที่จัดเก็บโดยหน่วยงานพิเศษของรัฐ เป็นลักษณะงานที่ต้องมีการสืบสวน สอบสวนเรื่องต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มักจะเข้ามาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

1.2 ข้อมูลงานทะเบียนราษฎร งานสถิติ ซึ่งได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

1.3 ข้อมูลที่บางหน่วยงานดำเนินการสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งจากแหล่งต่างๆ ไว้อย่างละเอียดเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะกรณี

2. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยเอกชน เช่น การจัดเก็บข่าวสารและข้อมูลของสำนักงานทนายความ นักสืบเอกชน เจ้าหน้าที่ ที่ต้องการจะสืบค้นล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น ซึ่งอาจไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงและไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

2.2.5 ความหมาย “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย

2.2.5.1 ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศ

1. สหภาพยุโรป

³² ชูลีพร น่วมทนง. อ้างถึงแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 7.

1.1 Directive 95/46/EC ให้ความหมาย ข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ว่าเป็นข้อมูลใดๆ ซึ่งเชื่อมโยงไปยังบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลหรือเป็นข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือปัจจัยทางกายภาพที่ทำให้สามารถระบุตัวได้³³ โดยข้อมูลส่วนบุคคลตามความหมายนี้ให้หมายถึงข้อมูลของบุคคลธรรมดาเท่านั้น ไม่รวมไปถึงข้อมูลของนิติบุคคล

1.2 General Data Protection Regulation ได้ให้ความหมาย ข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ว่า เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งสามารถถูกระบุตัวได้ หรืออาจถูกระบุตัวได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากข้อมูลนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการอ้างอิงจากสิ่งพิสูจน์เอกลักษณ์ เช่น ชื่อ เลขประจำตัวบัตรประชาชน ข้อมูลตำแหน่ง (location data) เอกลักษณ์ทางออนไลน์ หรือเอกลักษณ์อย่างใดหรือหลายอย่างเกี่ยวกับร่างกาย สรีรวิทยา พันธุกรรม จิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือสังคมของบุคคลนั้น³⁴

2. ประเทศอังกฤษ

The Data Protection Act 1998 ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั่นเองหรือจากข้อมูลอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล หรือยังมีได้อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล แต่มีความเป็นไปได้ที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะได้ข้อมูลนั้นมาอยู่

---

³³ DIRECTIVE 95/46/EC

Article 2

For the purposes of this Directive:

(a) “personal data” shall mean any information relating to an identified or identifiable natural person (“data subject”); an identifiable person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological mental, economic, cultural or social identity;

³⁴ REGULATION (EU) 2016/679

Article 4

Definitions

For the purposes of this Regulation:

(1) ‘personal data’ means any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable natural person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identifier such as a name, an identification number, location data, an online identifier or to one or more factors specific to the physical, physiological, genetic, mental, economic, cultural or social identity of that natural person

ในความครอบครองในอนาคต ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคล
 ธรรมดา และการแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย³⁵

3. ประเทศออสเตรเลีย

Privacy Act 1988 ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ว่า ข้อมูลหรือ
 ความเห็นไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ และไม่ว่าจะบันทึกไว้ในสื่อประเภทใด โดยข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ
 กับปัจเจกบุคคล อันปรากฏลักษณะเฉพาะตัวอย่างชัดเจนหรืออาจสืบหาตัวบุคคลได้จากข้อมูลหรือ
 ความเห็นดังกล่าว³⁶

4. ประเทศสหรัฐอเมริกา

Privacy Act 1974 ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ว่า ราชการหรือ
 ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลหนึ่งที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูล
 เกี่ยวกับการศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติทางการแพทย์ และประวัติการกระทำความผิดทางอาญา
 หรือประวัติการประกอบอาชีพของบุคคลนั้น และซึ่งปรากฏชื่อของบุคคลนั้นหรือเลขหมาย
 ประจำตัว รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้คนได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือหรือแผ่นบันทึก
 ลักษณะเสียงหรือรูปถ่าย เป็นต้น³⁷

³⁵Data Protection Act 1998

Part I Preliminary

1.—(1) In this Act, unless the context otherwise requires—

“personal data” means data which relate to a living individual who can be identified—

(a) from those data, or

(b) from those data and other information which is in the possession of, or is likely to come into the possession
 of, the data controller,

and includes any expression of opinion about the individual and any indication of the intentions of the data
 controller or any other person in respect of the individual;

³⁶กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *แนวทางการจัดทำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์
 และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. หน้า 17.

³⁷จรัสรัตน์ วรวัฒน์ธำรง. (2548). *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง. หน้า 29.

5. ประเทศแคนาดา

ตาม The Personal Information Protection and Electronic Document Act ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่อาจถูกระบุตัวได้แต่ไม่รวมถึงชื่อตำแหน่ง ที่อยู่ทางธุรกิจ หรือเบอร์โทรศัพท์ของลูกจ้างในองค์กร

6. องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) ซึ่งได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยระบุไว้ใน Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder flows of Personal Data หมายถึง ข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล หรือข้อมูลซึ่งสามารถระบุตัวบุคคลได้

2.2.5.2 ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏในกฎหมายประเทศไทย

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 ได้ให้คำนิยามข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 4³⁸ ว่าหมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงานบรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือเลขหมาย รหัส หรือสิ่งที่บอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่ายและให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

2. ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการโทรคมนาคมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางคมนาคม ประกาศ ณ วันที่ 18 พฤษภาคม 2549 ได้ให้คำนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ในข้อ 1 ว่าหมายถึง ข้อมูลผู้ใช้หมายเลขโทรคมนาคม ข้อเท็จจริงรายละเอียด เกี่ยวกับผู้ให้บริการที่สามารถระบุตัวผู้ให้บริการหรืออาจจะระบุตัวผู้ให้บริการนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ข้อมูลผู้ใช้บริการ เลขหมายโทรคมนาคม รวมทั้งพฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของผู้ให้บริการ แต่ไม่รวมถึงข้อมูลทางเทคนิคที่ใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารโครงข่ายโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจในภาพรวมของผู้รับใบอนุญาต ซึ่ง ข้อมูลผู้ใช้หมายเลขโทรคมนาคมหมายความว่าข้อมูล

³⁸ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พุทธศักราช 2540. มาตรา 4.

เกี่ยวกับหมายเลขโทรคมนาคม ชื่อ สกุล และที่อยู่ของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ผู้ให้บริการให้หมายความรวมถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล³⁹

3. พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 แม้ไม่ได้มีการบัญญัติความหมายของคำว่า ข้อมูลส่วนบุคคลไว้แต่อย่างใด แต่ให้ความหมายของ “ข้อมูลเครดิต” หมายความว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อ ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้า และคุณสมบัติของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ

ก. กรณีบุคคลธรรมดา หมายถึง ชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด สถานภาพการสมรส อาชีพ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือเดินทาง และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร (ถ้ามี)

ข. กรณีนิติบุคคล หมายถึง สถานที่ตั้ง เลขที่ทะเบียนการจัดตั้งนิติบุคคล หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

3.2 ประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อรวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการ โดยบัตรเครดิต⁴⁰

ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่านิยามคำว่า “ข้อมูลเครดิต” ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 เมื่อพิจารณาในความหมายอย่างกว้างแล้วเห็นได้ว่า ชื่อ วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ สถานภาพการสมรส อาชีพ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือเดินทาง และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรล้วนเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั้งสิ้น

จากคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” จะเห็นได้ว่า ขอบเขตความหมายของคำว่าข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ อาชีพ ประวัติครอบครัว รูปภาพ ภาพถ่าย ประวัติการศึกษา ข้อมูลทางการแพทย์ การบัญชีการเงิน บันทึกประวัติการทำงาน ข้อมูลทางภาษีอากร ประวัติอาชญากร ข้อมูลทางสถิติ หรือเบอร์โทรศัพท์ ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น และหมายรวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ลักษณะทางกายภาพ ตำแหน่งภูมิศาสตร์ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลก็คือ เรื่องที่เกี่ยวกับตัวบุคคลคนนั้นนั่นเอง

³⁹ ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการ โทรคมนาคม เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางคมนาคม ประกาศ ณ วันที่ 18 พฤษภาคม 2549. ข้อ 1.

⁴⁰ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545

2.3 หลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลมีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกายและสิทธิในทรัพย์สิน และด้วยวิวัฒนาการของกฎหมายได้ขยายขอบเขตความคุ้มครองไปถึงความคิด ทัศนคติ ความเชื่อถือของบุคคล และรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสิทธิดังกล่าวถือเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล บุคคลมีสิทธิที่จะกำหนดเจตจำนงในข้อมูลของตน สามารถคิดและตัดสินใจในการที่จะยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลของตนเอง ทั้งสาธารณะหรือบุคคลภายนอก และด้วยเจตนาที่แท้จริง มิใช่เกิดจากการหลอกลวง หลงผิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เพียงเปิดเผยข้อเท็จจริงให้สาธารณะหรือบุคคลภายนอกได้รับรู้เท่านั้น แต่ผลกระทบที่ตามมาอาจส่งผลกระทบต่อ การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีผลต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และชีวิตความเป็นอยู่ เพราะข้อมูลที่ถูกเปิดเผยอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวถึงถูกดูหมิ่นดูแคลน การเปิดเผยเรื่องราวที่ไม่ประสงค์ให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ อาจเป็นการทำร้ายจิตใจ หรืออาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเจ้าของเรื่องราว นั้น การถูกจับตามองโดยบุคคลภายนอกหรือสื่อมวลชนอาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึง เขียนถึง หรือการเผยแพร่รูปภาพข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ ความเชื่อถือส่วนตัว หรือความเชื่อทางลัทธิ ศาสนาและวัฒนธรรมก็อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลได้ หากบุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้ความเชื่อถือเคารพศรัทธาของเขาไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป⁴¹

และเนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การดำเนินธุรกิจล้วนต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงให้ความสำคัญแก่ข้อมูลส่วนบุคคลโดยนำหลักการทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งหลักการขององค์การต่างๆ มาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย ซึ่งหลักการที่จะกล่าวถึงในที่นี้จะกล่าวถึงหลักการทั่วไปและหลักการของ องค์การร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) เนื่องจากเป็นแนวทางที่ประเทศไทยนำมาพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 หลักทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับสากลมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 9 ประการ⁴² ได้แก่

⁴¹ นคร เสรีรักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 9. หน้า 174.

⁴² จันทจิรา เอี่ยมมยุรา. (ธันวาคม 2547). แนวคิดและหลักการร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์*, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 653.

2.3.1.1 หลักความยินยอม (Consent)

บุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบและให้ความยินยอมแก่การรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในกฎหมาย

ตามปกติองค์กรจะต้องขอความยินยอมสำหรับการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลนั้น ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวม แต่อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์อาจจะมีการขอความยินยอมนำข้อมูลไปใช้หรือเปิดเผยภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ต้องก่อนนำข้อมูลนั้นไปใช้ โดยการขอความยินยอมนั้นองค์กรต้องจัดให้มีการขอความยินยอม โดยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ และจะต้องไม่ขอความยินยอมในการดำเนินการมากเกินไปจนความจำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายและที่ได้แจ้งให้ทราบ

รูปแบบของความยินยอมอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของข้อมูล ทั้งนี้ในการกำหนดรูปแบบของความยินยอมองค์กรต้องคำนึงถึงประเภทของข้อมูล ทั้งนี้ในการกำหนดรูปแบบของความยินยอม องค์กรต้องคำนึงถึงประเภทของข้อมูล โดยเฉพาะ (Sensitive data) โดยหากเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะควรขอความยินยอมอย่างชัดเจน ในกรณีที่มีความเป็นข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะน้อยก็อาจขอความยินยอมโดยปริยายได้ เช่น บันทึกทางการแพทย์และบันทึกการขายได้ แต่ข้อมูลที่ไม่ได้ถูกจัดอยู่ในข้อมูลประเภทที่เป็นข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะก็อาจต้องใช้ความระมัดระวังในการแจ้งขอความยินยอม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม เช่น ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสารซึ่งโดยทั่วไปจะไม่ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะ แต่หากเป็นชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสารที่มีลักษณะเฉพาะ อาจถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะก็ได้ ความยินยอมอาจเป็นความยินยอมอย่างชัดเจนหรือความยินยอมโดยปริยายก็ได้ และบุคคลธรรมดาอาจถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้โดยองค์กรต้องแจ้งกระบวนการถอนความยินยอมให้บุคคลนั้นทราบด้วย

2.3.1.2 หลักการแจ้งวัตถุประสงค์ (Identifying Purposes)

องค์กรต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ทั้งนี้การแจ้งอาจจะกระทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น และมีหน้าที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดพิมพ์ประกาศหรือเอกสารเพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเปิดเผย และหลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล

2. ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่เพียงข้อมูลที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ทราบแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

3. ในกรณีที่จะนำข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้ไปใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นซึ่งมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า องค์กรต้องแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้บุคคลนั้นทราบเสียก่อน และจะต้องได้รับความยินยอมก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ใหม่นั้น ทั้งนี้เว้นแต่วัตถุประสงค์ใหม่นั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2.3.1.3 หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด (Limiting Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลที่จำเป็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้แจ้งให้ทราบและต้องเก็บรวบรวมโดยวิธีการที่เป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย องค์กรจะต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีที่เป็นการเลือกปฏิบัติ และต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงเท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์และต้องระบุประเภทของข้อมูลที่เก็บรวบรวม โดยการจัดทำเป็นประกาศ หรือคู่มือเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กร แจ้งแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งหลักการนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักการแจ้งวัตถุประสงค์และหลักความยินยอม⁴³

2.3.1.4 หลักการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา (Limiting Use, Disclosure and Retention)

องค์กรจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น หากมีการใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นใหม่ต้องจัดทำเอกสารเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ใหม่แจ้งแก่เจ้าของข้อมูล นอกจากนี้ยังจะต้องกำหนดกระบวนการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และควรกำหนดระยะเวลาต่ำสุดและสูงสุดของการเก็บรักษาข้อมูลไว้ด้วย

ภายใต้หลักการนี้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งหรือได้ใช้เสร็จสิ้นแล้วต้องถูกทำลาย ลบทิ้ง หรือทำให้ไม่ปรากฏชื่อของบุคคลนั้น (Anonymous) ทั้งนี้ องค์กรจะต้องจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติและกำหนดกระบวนการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวด้วย

2.3.1.5 หลักความถูกต้อง (Accuracy)

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน ตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หลักการที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกต้อง

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 654.

สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันต้องคำนึงถึงสัดส่วนของส่วนได้เสียของเจ้าของข้อมูลนั้น ทั้งนี้เพื่อลดความเป็นไปได้ของการนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องไปใช้

องค์กรจะต้องไม่ปรับปรุงข้อมูลส่วนบุคคลโดยกระทำในลักษณะเป็นงานประจำ เว้นแต่กระบวนการเช่นนั้นมีความจำเป็นเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น

2.3.1.6 หลักการรักษาความปลอดภัย (Safeguards)

ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม การรักษาความปลอดภัยจะต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการสูญหายหรือการโจรกรรม ตลอดจนการเข้าตรวจดู การเปิดเผย การทำซ้ำ การใช้ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ลักษณะของการรักษาความปลอดภัยจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระดับความเป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะ รูปแบบและปริมาณข้อมูลที่เก็บรวบรวม ข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะควรได้รับการรักษาความปลอดภัยโดยให้การคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าข้อมูลธรรมดา หรือข้อมูลข่าวสารทั่ว ๆ ไป⁴⁴

มาตรการรักษาความปลอดภัยประกอบไปด้วยมาตรการคุ้มครองทางกายภาพ เช่น การปิดล็อกตู้เอกสาร มาตรการควบคุมการเข้า – ออกสำนักงาน มาตรการการจัดระบบรักษาความปลอดภัยในองค์กร มาตรการจำกัดการเข้าตรวจข้อมูลตามหลักความจำเป็นต้องรู้ (need-to-knowbasis) และมาตรการทางเทคโนโลยี เช่น การใช้รหัสผ่าน (password) และการเข้ารหัส (encryption) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ไม่ได้รับอนุญาตสามารถเข้าตรวจดูข้อมูลนั้นได้ รวมถึงการฝึกอบรมและดำเนินการให้พนักงาน ลูกจ้างของตนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และกำจัดหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง

2.3.1.7 หลักการเปิดเผย (Openness)

องค์กรต้องจัดทำนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ การจัดการวิธีการเข้าถึงข้อมูลหรือจัดข้อมูลที่ต้องเผยแพร่แก่ประชาชนในสถานที่และวิธีการที่เหมาะสม บุคคลทั่วไปจะต้องสามารถได้รับข้อมูลได้โดยไม่ลำบากและข้อมูลดังกล่าวจะต้องเปิดเผยในลักษณะที่สามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป โดยข้อมูลที่เปิดเผยหรือเผยแพร่อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยรายการดังต่อไปนี้

1. ชื่อ ตำแหน่งและที่อยู่ของบุคคลที่รับผิดชอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กร หรือผู้รับคำร้องหรือข้อซักถามต่าง ๆ
2. วิธีการเข้าตรวจดูข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองขององค์กร

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 655.

3. รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ประเภทของข้อมูล ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้

4. สำเนาเอกสารแผ่นปลิว หรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับนโยบาย มาตรฐาน และประมวลจริยธรรมขององค์กร

5. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดทำให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงาน สาขา หรือบริษัทในเครือ⁴⁵

2.3.1.8 หลักความรับผิดชอบ (Accountability)

หน่วยงานหรือองค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน และต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนซึ่งรับผิดชอบต่อการปฏิบัติขององค์กรตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้

องค์กรต้องกำหนดคน โยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้หลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้บังเกิดผล ได้แก่

1. กำหนดกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
2. กำหนดกระบวนการรับและตอบคำร้อง (Complaints) หรือ ข้อซักถาม (Inquiries) ต่าง ๆ
3. ฝึกอบรมพนักงานและแจ้งให้พนักงานที่เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ขององค์กร
4. จัดทำข้อมูลชี้แจงนโยบายและกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กร

2.3.1.9 หลักการเข้าถึงข้อมูลของบุคคล (Individual Access)

เมื่อมีการร้องขอ บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการรายงานหรือเข้าตรวจดูเกี่ยวกับการมีอยู่ (existence) การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน นอกจากนี้บุคคลสามารถโต้แย้งหากพบว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ และมีสิทธิเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลนั้นได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์อาจไม่สามารถที่จะให้บุคคลตรวจเข้าดูข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด แต่ข้อยกเว้นการเข้าตรวจดูนั้นควรมีลักษณะจำกัด ในกรณีที่องค์กรได้ปฏิเสธการขอเข้าตรวจดู องค์กรต้องแจ้งเหตุผลเหตุผลของการปฏิเสธนั้น การปฏิเสธอาจได้แก่กรณีที่มีการเข้าตรวจดูข้อมูลต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาข้อมูลดังกล่าวสูงมาก หรือในกรณีที่ข้อมูลนั้นมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นรวมอยู่ด้วย หรือในกรณีของข้อมูลซึ่งไม่สามารถเปิดเผยได้ด้วยเหตุผลทางกฎหมาย ด้านความปลอดภัย หรือทางการค้า

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 656.

เมื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลขอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของตน องค์กรต้องแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบว่าองค์กรมีข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นอยู่ในความครอบครองหรือไม่ ซึ่งแจ้งถึงแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น ในกรณีที่มีการขอเข้าถึงข้อมูลทางการแพทย์ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะองค์กรอาจเลือกที่จะเปิดเผยโดยแพทย์ก็ได้

ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สามารถเปิดเผยได้ องค์กรอาจต้องจัดทำบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปเปิดเผย ลักษณะของการนำข้อมูลไปใช้ และจัดทำบัญชีชื่อของบุคคลภายนอกที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้ ในการจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลภายนอกดังกล่าวควรพยายามกำหนดประเภทของบุคคลภายนอกที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในการพิจารณาเปิดเผยข้อมูลตามคำขอของผู้ร้อง องค์กรอาจต้องตอบคำร้องขอภายในเวลาที่เหมาะสมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ข้อมูลที่ได้จัดให้มีการเข้าถึงได้ต้องจัดให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและสามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป เช่น ในกรณีที่องค์กรนั้นใช้อักษรย่อหรือรหัสในการบันทึกข้อมูลก็ต้องแนบคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำดังกล่าว

เมื่อบุคคลเห็นว่าข้อมูลข่าวสารของตนที่อยู่ในความครอบครองขององค์กรนั้น ๆ ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์และบุคคลได้โต้แย้งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงองค์กรจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลดังกล่าวตามที่ร้องขอซึ่งอาจกระทำโดยการแก้ไข การตัดออก หรือการเพิ่มเติมข้อมูล แล้วแต่กรณี และหากข้อมูลดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นที่พอใจตามคำโต้แย้ง ให้องค์กรบันทึกเรื่องที่ไม่ดำเนินการแก้ไขนั้นไว้⁴⁶

2.3.2 หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามกรอบในการคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD : The Organization for Economic Cooperation and Development)

ในเรื่อง Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data มีหลักการพื้นฐาน 8 ประการ⁴⁷ ดังนี้

1. หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection Limitation Principle) กำหนดให้ต้องมีการจำกัดการจับเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวต้องได้มาโดยวิธีที่ชอบด้วยกฎหมาย และได้รับมาภายใต้ความยินยอมหรือความรู้ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 657.

⁴⁷ ซูลิพร น่วมทนง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 5.

2. หลักคุณภาพของข้อมูล (Data Quality Principle) กำหนดให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน

3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ (Purpose Specification Principle) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเวลาที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น และการนำข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไปใช้ ต้องเป็นไปเพียงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ หรือหากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นซึ่งไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในขณะทำการเก็บรวบรวมต้องมีการแจ้งวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปให้เจ้าของข้อมูลทราบด้วย

4. หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ (Use Limitation Principle) กำหนดห้ามมิให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ทอนทำให้บุคคลอื่นสามารถใช้ได้ หรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ขณะเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่ ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือ เป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย

5. หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล (Security Safeguards Principle) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีหลักเกณฑ์ในการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมแก่ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการสูญหาย การทำลาย การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต การใช้ การเปลี่ยนแปลง หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

6. หลักการเปิดเผยข้อมูล (Openness Principle) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องกำหนดวิธีการทั่วไปเกี่ยวกับการเปิดเผยถึงการนำไปใช้ แนวทางปฏิบัติ และนโยบายเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล การเปิดเผยดังกล่าวต้องแสดงถึงความมีอยู่ของข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคล และวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ รวมไปถึงชื่อของผู้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลและที่ทำการของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

7. หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล (Individual Participation Principle) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิ ดังนี้

7.1 ได้รับการบอกกล่าวจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อยืนยันถึงการมีอยู่ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น

7.2 ได้รับการแจ้งถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนภายในระยะเวลาพอสมควร โดยวิธีการที่เหมาะสม ในรูปแบบซึ่งเจ้าของข้อมูลสามารถเข้าใจได้ และมีค่าใช้จ่ายไม่เกินสมควร

7.3 ได้รับการแจ้งถึงเหตุผลหากการร้องขอถูกปฏิเสธ และมีสิทธิในการอุทธรณ์การปฏิเสธดังกล่าว

7.4 มีสิทธิคัดค้านข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับตน หากคำคัดค้านมีเหตุผลเจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้ลบข้อมูล ทำให้สมบูรณ์ แก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูลนั้น

8. หลักความเชื่อถือได้ (Accountability Principle) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการข้อ 1 ถึง 7 โดยผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีแผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว 6 ประการ คือ

8.1 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องจัดให้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของตน

8.2 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องเหมาะสมต่อโครงสร้าง ขนาด ปริมาณ และความอ่อนไหวของการดำเนินงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

8.3 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องกำหนดให้มีมาตรการป้องกันที่เหมาะสมโดยพิจารณาจากการประเมินความเสี่ยงในด้านความเป็นส่วนตัว

8.4 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องถูกรวมอยู่ในโครงสร้างการกำกับดูแลและจัดให้มีองค์กรกำกับดูแลภายใน

8.5 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องระบุถึงแผนการจัดการกรณีที่เกิดเหตุไม่คาดฝัน

8.6 แผนในการจัดการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวต้องได้รับการปรับปรุงให้เป็นไปตามการตรวจสอบและการประเมิน

ทั้งนี้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องสามารถแสดงแผนในการจัดการความเป็นส่วนตัวให้แก่หน่วยงานที่กำกับดูแลได้ ทั้งต้องแจ้งแก่หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลหากมีการฝ่าฝืนความปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญซึ่งกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคล และหากการฝ่าฝืนนั้นอาจก่อให้เกิดผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลที่ได้รับ ความเสียหายอีกด้วย

2.4 ความหมาย และเทคโนโลยีเกี่ยวกับข้อมูลตำแหน่ง

2.4.1 ความหมายของข้อมูลตำแหน่ง

ในกฎหมายของหลายๆ ประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการให้คำนิยาม ความหมายของข้อมูลตำแหน่งไว้ นอกเหนือจากข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

1. Directive 2002/58 on Privacy and Electronic Communication หรือ ePrivacy Directive เป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว

ในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ให้ความหมาย ข้อมูลตำแหน่ง หมายถึง ข้อมูลใดๆ ซึ่งถูกประมวลในเครือข่ายการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ระบุถึงตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของอุปกรณ์ปลายทางของผู้ใช้บริการการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์สาธารณะ⁴⁸

2. The Privacy and Electronic Communications Regulation 2003 เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้บริการพาณิชย์ของประเทศอังกฤษ ออกมาเพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการทำการตลาดทางอิเล็กทรอนิกส์ เฉพาะในเรื่องข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เฉพาะทางยิ่งขึ้น โดยได้มีการให้ความหมาย ข้อมูลตำแหน่ง หมายถึง ข้อมูลที่ถูกประมวลผลในเครือข่ายการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์หรือบริการการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งที่อยู่หรือสถานที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ของเครื่องโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับละติจูดลองจิจูดหรือความสูงของอุปกรณ์ปลายทาง ทิศทางการเดินทางของผู้ใช้ หรือ เวลาที่บันทึกข้อมูลตำแหน่ง⁴⁹

3. General Data Protection Regulation หรือ GDPR เป็นกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรปที่นำมาใช้แทน Directive 95/46/EC ได้มีการให้ความหมายเกี่ยวกับข้อมูลตำแหน่ง (Location Data) โดยกำหนดในคำนิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งสามารถถูกระบุตัวได้ หรืออาจถูกระบุตัวได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากข้อมูลนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการอ้างอิงจากสิ่งพิสูจน์เอกลักษณ์ เช่น ชื่อ เลขประจำตัวบัตรประชาชน ข้อมูลตำแหน่ง

⁴⁸Directive 2002/58 on Privacy and Electronic Communication

Article 2

Definitions

(c) "location data" means any data processed in an electronic communications network, indicating the geographic position of the terminal equipment of a user of a publicly available electronic communications service;

⁴⁹The Privacy and Electronic Communications Regulation 2003

Interpretation

2.—(1) In these Regulations—

“location data” means any data processed in an electronic communications network indicating the geographical position of the terminal equipment of a user of a public electronic communications service, including data relating to—

- (f) the latitude, longitude or altitude of the terminal equipment;
- (g) the direction of travel of the user; or
- (h) the time the location information was recorded;

เอกลักษณ์ทางออนไลน์ หรือเอกลักษณ์อย่างใดหรือหลายอย่างเกี่ยวกับร่างกาย สรีรวิทยา พันธุกรรม จิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือสังคมของบุคคลนั้น

2.4.2 เทคโนโลยีเกี่ยวกับการระบุตำแหน่ง

ในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีต่างๆ มีความก้าวหน้าและมีการนำมาใช้บนโลกอินเทอร์เน็ตซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงได้อย่างง่าย โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป บางองค์กรนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาเว็บไซต์ของตนเพียงเท่านั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์อย่างอื่น แต่บางองค์กรนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจ ซึ่งเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการติดตามตำแหน่งที่ถูกนำมาใช้บนเครือข่ายโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตที่สำคัญในปัจจุบันคือ การทำ Profiling

การทำ Profiling คือการจัดทำทะเบียนประวัติของบุคคลแต่ละบุคคลโดยการรวบรวมประวัติ หรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน ข้อมูลสุขภาพ หรือข้อมูลประเภทอื่นไว้ เดิมในการทำทะเบียนประวัตินี้ผู้ทำมักได้รับข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง หรือหากมีการติดตามเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การทำวิจัยในทางการแพทย์ หรือการติดตามพฤติกรรมของผู้บริโภค และมีการแจ้งและได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนแล้ว⁵⁰

แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้เปิดโอกาสให้แก่ผู้ติดตามสามารถทำการ Profiling ผู้ใช้งานบนอินเทอร์เน็ตได้ง่ายมากขึ้น การ Profiling หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Behavioural Tracking คือการติดตามพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยที่ผู้ถูกติดตามไม่รู้ตัวและสร้างเป็นทะเบียนประวัติของบุคคลนั้น เมื่อได้ข้อมูล มาแล้ว ผู้ติดตามจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ประมวลผลโดยระบบอัตโนมัติให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตนเองต้องการและอาจมีการนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลของบุคคลอื่นๆ ได้ ในปัจจุบันการทำ Profiling นี้ถูกนำมาใช้มากในด้านการโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ในการจัดกลุ่มผู้ใช้งานตามความสนใจของผู้ใช้ ลักษณะการทำ Profiling ในด้านโฆษณา คือเมื่อผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมีการแชร์โซเชียลมีเดียหรือการเช็คอินสถานที่ต่างๆ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดเก็บไว้ หรือผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมีการค้นหาข้อมูลหรือสินค้าบางประการไม่ว่าจะได้ซื้อสินค้านั้นหรือไม่ก็ตาม การค้นหานี้จะถูกเก็บรวบรวมโดยเครื่องมือที่ถูกติดตั้งไว้บนคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ตโฟนของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้บริการไม่รู้ตัว และนำมาข้อมูลดังกล่าวมาใส่ไว้ในรายการสินค้าหรือบริการที่อยู่ในความสนใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งต่อมาโฆษณาต่างๆ ที่ถูกแสดงบนเว็บไซต์รวมถึงบนโซเชียลมีเดียที่ผู้ใช้บริการเข้าชมจะแสดงสินค้าหรือบริการซึ่งเกี่ยวข้องกับรายการที่อยู่ในความสนใจของผู้ใช้โดยอาจมีการแสดง

⁵⁰ อธิพร สิทธิธีรรัตน์. (2558). *ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 35.

การลดราคาเพื่อจูงใจให้ผู้ใช้ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นหรือในทางตรงกันข้ามอาจมีการเพิ่มราคาขึ้น เพื่อแสดงให้ผู้ใช้บริการเห็นว่าสินค้าหรือบริการนั้นมีจำนวนจำกัดและรีบทำการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ทั้งนี้ความสนใจในสินค้าหรือบริการของผู้ใช้และนโยบายของของเว็บไซต์ซึ่งทำการติดตามผู้ใช้นำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของราคาสินค้าหรือบริการเครื่องมือที่ใช้ในการทำ Profiling นั้นส่วนใหญ่มักเป็นการติดตามผู้ใช้งานผ่านทางเว็บไซต์ เช่น การติดตามผู้ใช้งานในการเข้าชมเว็บไซต์แต่ละครั้ง หรือการติดตามการเยี่ยมชมเว็บไซต์อื่นๆ ของผู้ใช้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้ติดตามจะทำการเก็บทั้งเว็บไซต์ที่ผู้ใช้เข้าชม ระยะเวลาในการเข้าชม และความสม่ำเสมอในการเข้าชม การทำ Profiling นั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ IP Address ของแต่ละเครื่องเพื่อจดจำผู้ใช้ และ เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้งาน เช่น Cookies นอกจากนี้องค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างเห็นได้เด่นชัดมากในการทำ Profiling คือ การบอกตำแหน่ง (Location) และการใช้งานสมาร์ตโฟน เนื่องจากสมาร์ตโฟนมีเซ็นเซอร์ที่ก้าวหน้ามากขึ้นทำให้สามารถทราบพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ได้มากขึ้น สำหรับเครื่องมือที่มักนำมาใช้ในการทำ Profiling⁵¹ ได้แก่

1. Location Tracking

เนื่องจากในปัจจุบันมีเทคโนโลยีในการระบุพิกัดที่แพร่หลาย มีราคาถูก ใช้งานได้ง่าย สามารถติดตามผู้ใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นได้ โดยเว็บเบราว์เซอร์เองก็ได้รับรองรับเทคโนโลยีดังกล่าว เช่น Firefox Opera และ Google Chrome เป็นต้น และเทคโนโลยีดังกล่าวยังถูกติดตั้งบนโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ตโฟนอีกด้วย เทคโนโลยี Location Tracking สามารถนำมาใช้เพื่อการติดตามได้ โดยเมื่อผู้ใช้บริการอนุญาตให้เว็บไซต์ทำการใช้งานเครื่องมือเพื่อระบุตำแหน่งของผู้ใช้บริการแล้ว เว็บไซต์จะมีการส่งข้อมูล IP Address Mac Address ของอุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อและเครือข่าย GSM หรือ CDMA ทำให้การระบุพิกัดดังกล่าวมีความแม่นยำมาก การเปิดเผยพิกัดที่อยู่ของบุคคลนี้อาจทำให้พิกัดนั้นถูกจดจำไว้และทำให้บุคคลนั้นสูญเสียความเป็นส่วนตัวในการเคลื่อนไหวโดยอิสระ⁵²

2. คุกกี (Cookies) หรือ HTTP Cookies เป็นข้อมูลตัวอักษรขนาดเล็กที่ถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คุกกีก็จะทำการฝังตัวไว้ในส่วนของคำสั่ง HTML (Hypertext Markup Language) โดยมีการรับและส่งจากคอมพิวเตอร์

⁵¹ ENISA. *Privacy Considerations of Online Behavioural Tracking*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.enisa.europa.eu/activities/identity-and-trust/library/deliverables/privacy-considerations-of-online-behavioural-tracking&ei. [2561, 12 มกราคม].

⁵² Andrew J. Blumberg and Peter Eckersley. *On location privacy, and how to avoid losing it forever*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.eff.org/wp/locational-privacy>. [2561, 12 มกราคม].

หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้และ Web Server ซึ่งคุณก็จะอนุญาตให้ผู้ใช้บริการกำหนดข้อมูลบางประการได้เอง การทำงานของคุณก็เกิดขึ้นเมื่อผู้ใช้ได้ทำการเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์และรับคุณก็มา คุณก็จะทำการฝังตัวในเบราว์เซอร์และทำการจดจำการใช้งานของผู้ใช้ เมื่อผู้ใช้ออกจากเว็บไซต์นั้นไป และกลับเข้ามาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เบราว์เซอร์จะทำการประมวลผลคุณก็เพื่อตรวจสอบผู้ใช้เคยเข้าไปในเว็บไซต์ที่มีการเก็บข้อมูลในคุณก็หรือไม่ เมื่อตรวจพบว่าเป็นเว็บไซต์ที่ผู้ใช้เคยเข้าไปใช้งานแล้วเบราว์เซอร์จะทำการปรับปรุง Header ของ HTTP ให้มีข้อมูลคุณก็แนบไปกับ Header Request เพื่อ Web Server จะสามารถจดจำได้ว่าผู้ใช้เป็นใคร โดยคุณก็สามารถแบ่งออกได้เป็น คุณก็แบบชั่วคราว (Session Cookies) และคุณก็แบบถาวร (Persistent Cookies) โดยคุณก็แบบชั่วคราวนั้นมักใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลือก เช่น สินค้าที่ผู้ใช้เลือกไว้ในตะกร้า เป็นต้น หรือใช้เพื่อการเชื่อมโยงไปยังที่อื่นๆ คุณก็แบบชั่วคราวนี้จะถูกตั้งค่าจากผู้ให้บริการเมื่อผู้ใช้เข้าใช้งานและจะถูกลบออกเมื่อผู้ใช้ออกจากระบบ สำหรับคุณก็แบบถาวร (Persistent Cookies) มักถูกนำมาใช้งานเพื่อการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ใช้ เช่น ความชอบ หรือเพื่อยืนยันตัวตนผู้ใช้งาน คุณก็ประเภทนี้จะยังคงฝังตัวอยู่ในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้จนกว่าจะถูกลบหรือหมดอายุ คุณก็ประเภทนี้นอกจากจะส่งข้อมูลของผู้ใช้งานเว็บไซต์นั้นๆแล้วยังสามารถทำการติดตามผู้ใช้เมื่อผู้ใช้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์อื่นๆได้อีกด้วย⁵³

คุณก็จะถูกอ่าน โดยเว็บไซต์ที่เป็นผู้สร้างคุณก็นั้น หรือโดยเซิร์ฟเวอร์ที่มีโดเมนเดียวกันเท่านั้นซึ่งเรียกว่า First Party Cookies แต่ก็มีคุณก็ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Third Party Cookies เป็นคุณก็ที่สามารถเก็บไว้บนเซิร์ฟเวอร์ของโดเมนอื่นซึ่งมิได้เป็นคนสร้างคุณก็นั้นได้ คุณก็ประเภทนี้นิยมนำมาใช้มากโดยเฉพาะในบริษัทโฆษณาเพื่อติดตามผู้ใช้งานผ่านเว็บไซต์อื่นๆ กล่าวคือบริษัทโฆษณาสามารถที่จะติดตามผู้ใช้ได้จากเว็บไซต์ที่มีการติดตั้งโฆษณาไว้ ซึ่งการติดตามนี้มีประโยชน์ต่อบริษัทโฆษณาในแง่ของการทราบเว็บไซต์ที่ผู้ใช้เข้าเยี่ยมชมเพื่อทำการวิเคราะห์ความชอบและทำการโฆษณาสินค้าหรือบริการให้ตรงตามความชอบของผู้ใช้

3. JavaScript คือภาษาคอมพิวเตอร์เพื่อการเขียนโปรแกรม ใช้ในการสร้างและพัฒนาเว็บไซต์โดยใช้รวมกันกับ HTML ทำให้เว็บไซต์สามารถตอบโต้กับผู้ใช้งานได้ Javascript ถูกนำไปใช้บนเว็บไซต์ต่างๆ เช่น Facebook และ Twitter นำมาใช้ในการอัพเดทเหตุการณ์ต่างๆ Javascript สามารถใช้ในการดูข้อมูลหรือการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีกระจายอยู่ทั่วไปสามารถใช้ได้บนเว็บไซต์ต่างๆ นอกจากเว็บไซต์ของผู้สร้าง เมื่อผู้ใช้ได้รับ Javascript จากการเยี่ยมชมเว็บไซต์แล้ว Javascript จะทำการกระตุ้นคุณก็และส่งข้อมูลไปยังเซิร์ฟ

⁵³ อธิพร สิทธิธีรรัตน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 50. หน้า 37.

เวอร์ แม้ Javascript มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม Javascript ยังสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกเก็บไว้บนเว็บไซต์ รวมถึง Cache และประวัติของการเข้าชมเว็บไซต์ได้ด้วย⁵⁴

2.4.3 ประเภทการเก็บข้อมูลตำแหน่งของเว็บไซต์ที่ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ที่ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต มีแอปพลิเคชันที่นำฟังก์ชันระบุตำแหน่งมาใช้งาน เช่น Foursquare หรือ Gowalla โดยแอปพลิเคชันนี้จะเชื่อมต่อกับ Google Maps ผ่านทางระบบ GPS, WiFi หรือเสาสัญญาณ โทรศัพท์ หรืออีกวิธีหนึ่งในการระบุตำแหน่งก็โดยการถ่ายรูปถ่ายจากกล้องดิจิทัลบนมือถือหรือแท็บเล็ต ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้เมื่อถ่ายภาพก็จะมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งซึ่งจะมีการอ่านมาจาก GPS ที่อยู่ในเครื่องนั้นๆ การตรวจสอบข้อมูลที่ระบุตำแหน่งสามารถทำได้ง่าย เพียงแค่อัพโหลดไฟล์เหล่านั้นไปยังเว็บไซต์ที่มีบริการตรวจสอบตำแหน่งก็จะรู้ได้ทันทีว่ารูปนั้นถูกถ่ายจากที่ใด บริการ LBS (Location Based Services) เป็นบริการอย่างหนึ่งที่ใช้การระบุตำแหน่งของโทรศัพท์มือถือ เพื่อบอกตำแหน่งที่อยู่ของผู้ใช้ได้อย่างแม่นยำ โดยมีการประยุกต์ใช้งานในหลายแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันในการระบุตำแหน่ง ลักษณะบริการที่พบเห็นบ่อยๆเช่น “ตอนนี้เราอยู่ที่ไหน?” “มีอะไรอยู่แถวนี้บ้าง?” บริการนี้จะทำให้ได้รู้ว่าตอนนี้ใครอยู่ที่ใดบ้าง⁵⁵

2.4.3.1 เว็บไซต์ Google ได้ข้อมูลตำแหน่งประเภทต่างๆ จากผู้ใช้บริการเว็บไซต์ของ Google ที่อาจถูกใช้ในบริการที่หลากหลายของ Google ได้ ดังนี้

1. ข้อมูลตำแหน่งโดยนัย เป็นข้อมูลที่ไม่ได้บอกถึงตำแหน่งที่อุปกรณ์ของผู้ใช้บริการตั้งอยู่จริงๆ แต่ช่วยให้สามารถอนุมานได้ว่าผู้ใช้บริการมีความสนใจในสถานที่นั้นหรือผู้ใช้บริการอาจจะอยู่ที่สถานที่นั้น เช่น การที่ผู้ใช้บริการค้นหาสถานที่เฉพาะด้วยตนเอง ข้อมูลตำแหน่งโดยนัยถูกนำมาใช้ในหลายลักษณะ เช่น หากผู้ใช้บริการค้นหาคำว่า "อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ" Google สามารถอนุมานว่าผู้ใช้บริการอาจต้องการดูข้อมูลสำหรับสถานที่ใกล้กรุงเทพฯ จากนั้น ก็ใช้คำค้นหานี้ในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานที่ภายในท้องถิ่นนั้นแก่ผู้ใช้บริการได้

2. ข้อมูลการเข้าชมทางอินเทอร์เน็ต เช่น IP Address นั้น โดยจะถูกกำหนดให้อยู่ในบล็อกที่อ้างอิงตามประเทศ ดังนั้น จึงสามารถนำมาใช้ได้อย่างน้อยที่สุดในการระบุประเทศที่อุปกรณ์ตั้งอยู่ และการดำเนินการต่างๆ เช่น ให้ภาษาและสถานที่ตั้งที่ถูกต้องแก่ IP Address สำหรับข้อความค้นหา ข้อมูลนี้จะถูกส่งเป็นข้อมูลทั่วไปส่วนหนึ่งของการเข้าชมทางอินเทอร์เน็ต

⁵⁴ อธิพร สติธิธีร์รัตน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 50. หน้า 39

⁵⁵ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). *การติดตามตำแหน่งของโทรศัพท์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://lsecure.nbtc.go.th/?p=232>. [2561, 20 กุมภาพันธ์].

3. บริการตำแหน่งตามอุปกรณ์ บริการบางอย่าง เช่น การนำทางแบบเรียลไทม์ต่อใน Google Map สำหรับโทรศัพท์มือถือ ซึ่งจะใช้ข้อมูลตำแหน่งที่แม่นยำยิ่งขึ้น ผู้ใช้บริการมักจะต้องเลือกเปิดเป็นบริการที่ใช้ข้อมูล เช่น สัญญาณจีพีเอส เซ็นเซอร์ของอุปกรณ์ จุดเชื่อมต่อ WiFi และ ID เสารับส่งสัญญาณมือถือ ที่สามารถนำมาใช้ในการอนุมานหรือประเมินตำแหน่งที่แม่นยำ ผู้ใช้บริการสามารถเลือกที่จะปิดบริการตำแหน่งตามอุปกรณ์ได้ในภายหลัง อุปกรณ์และ/หรือแอปพลิเคชันบางอย่างอาจให้การตั้งค่าเพิ่มเติมสำหรับการควบคุมตำแหน่งสำหรับบริการตำแหน่งตามอุปกรณ์แก่ผู้ให้บริการด้วย เช่น ในบางบริการผู้ให้บริการสามารถเลือกได้ว่าจะจัดเก็บตำแหน่งไว้ในประวัติของบัญชีหรือไม่⁵⁶

2.4.3.2 Application Uber ให้บริการบอกตำแหน่งในอุปกรณ์เพื่อให้ผู้ให้บริการเดินทางอย่างปลอดภัยและไวใจได้ทุกเมื่อที่ต้องการ ข้อมูลตำแหน่งช่วยปรับปรุงการให้บริการได้แก่ การรับ การนำทาง การสนับสนุนลูกค้า และอีกมากมาย ซึ่งหากผู้บริการใช้อุปกรณ์ Android และเปิดใช้งานการเก็บข้อมูลตำแหน่ง จะรวบรวมข้อมูลตำแหน่งตั้งแต่ตอนเปิดแอป Uber จนกระทั่งการเดินทางสิ้นสุดลงหรือมีการยกเลิก ซึ่งรวมถึงตอนที่แอปไม่ได้ปรากฏบนหน้าจอด้วย⁵⁷

2.4.3.3 เว็บไซต์ facebook ได้มีการให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลตำแหน่งต่างๆ กับผู้บริการเว็บไซต์ของ facebook ที่อาจถูกเก็บรวบรวมเพื่อใช้ในบริการที่หลากหลายของ facebook ได้ ดังนี้

1. Sharing Location การเพิ่มตำแหน่งของผู้บริการลงในโพสต์เพื่อบอกคนที่อยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเช่นบ้านหรือร้านอาหารของคุณ
2. Check In เมื่อผู้บริการทำการเช็คอิน ก็สามารถที่จะติดแท็กชื่อเพื่อนในสถานที่ๆผู้บริการเช็คอินได้ด้วย⁵⁸

⁵⁶ Google ประเทศไทย. (2557). *ประเภทข้อมูลตำแหน่งที่ใช้โดย Google*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://policies.google.com/technologies/location-data?hl=th>. [2561, 20 กุมภาพันธ์].

⁵⁷ Uber ประเทศไทย. (2558). *การใช้ข้อมูลตำแหน่งผู้โดยสารของ Uber*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://help.uber.com/th-TH/h/ba9dd342-158d-421f-a9ea-0e6c7aaad726>. [2561, 20 กุมภาพันธ์].

⁵⁸ facebook ประเทศไทย. (2559). *Facebook and Location*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/help/337244676357509>. [2561, 20 กุมภาพันธ์].

2.4.4 ลักษณะและวิธีการติดตามตำแหน่งของโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน

ในปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนกลายเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารพื้นฐานที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่เพียงแต่ใช้เป็นโทรศัพท์เท่านั้น แต่ยังใช้สำหรับการเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ต การส่งข้อความ และบันทึกโลก แต่โทรศัพท์มือถือไม่ได้รับการออกแบบมาให้รองรับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ซึ่งทำให้ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเสี่ยงต่อการถูกสอดส่องในการติดตามตำแหน่ง ซึ่งโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่อนุญาตให้ผู้ใช้ควบคุมเครื่องได้น้อยกว่าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือแล็ปท็อป โดยเปลี่ยนระบบปฏิบัติการ ตรวจสอบการโจมตีจากมัลแวร์ ถอนการติดตั้งหรือเปลี่ยนแทนซอฟต์แวร์ได้ยากกว่า รวมทั้งป้องกันผู้ใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ตรวจสอบวิธีการใช้งานอุปกรณ์ได้ยากกว่า ปัญหาสำคัญในการใช้โทรศัพท์มือถือคือผู้ใช้มักไม่รู้ว่าโทรศัพท์มือถือสามารถบอกได้ว่าผู้ใช้โทรศัพท์มือถืออยู่ที่ไหนตลอดเวลาโดยผ่านทางสัญญาณการออกอากาศของโทรศัพท์มือถือ ทำให้ผู้อื่นสามารถติดตามตำแหน่งของโทรศัพท์แต่ละเครื่องได้โดยมีวิธีการติดตามตำแหน่งดังกล่าวอย่างน้อย 4 วิธี⁵⁹ ดังนี้

2.4.4.1 การติดตามจากสัญญาณโทรศัพท์มือถือจากเสาสัญญาณ

ในเครือข่ายโทรศัพท์มือถือสมัยใหม่ทั้งหมด ผู้ให้บริการเครือข่ายสามารถคำนวณตำแหน่งปัจจุบันของโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้งานได้ เมื่อผู้ใช้เปิดเครื่องโทรศัพท์และลงทะเบียนกับ ผู้ให้บริการเครือข่าย ความสามารถดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากวิธีการสร้างเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเรียกกันว่าโครงข่ายสามเหลี่ยม (Triangulation) โดยวิธีการหนึ่งที่ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือสามารถทำได้คือการสังเกตการณ์ความแรงของสัญญาณที่เสาสัญญาณต่างๆ สังเกตการณ์จากโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการ โครงข่ายแต่ละบุคคล จากนั้น ก็คำนวณพิกัดของโทรศัพท์เครื่องนั้น ซึ่งเป็นผลจากการสังเกตการณ์เหล่านี้ ความแม่นยำในการที่ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือจะสามารถระบุตำแหน่งของผู้ใช้บริการ โครงข่ายได้จะแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง รวมทั้ง เทคโนโลยีที่ผู้ให้บริการใช้ และจำนวนของเสาสัญญาณโทรศัพท์มือถือที่ผู้ให้บริการเครือข่ายมีอยู่ในพื้นที่นั้น โดยส่วนมากความแม่นยำจะอยู่ในระดับของพื้นที่หนึ่งบล็อกในเมือง แต่ในบางระบบก็อาจจะระบุตำแหน่งได้แม่นยำกว่า

ทั้งนี้ผู้ให้บริการโครงข่ายไม่มีทางที่จะไม่ถูกติดตามจากผู้ให้บริการเครือข่าย ตรายใดที่ผู้ให้บริการโครงข่ายยังเปิดเครื่องโทรศัพท์มือถือและส่งสัญญาณไปยังเครือข่ายของผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถืออยู่ ถึงแม้จะมีเพียงผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือเท่านั้นที่สามารถทำการติดตามดังกล่าวนี้ได้ แต่รัฐบาลก็อาจบังคับให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือส่งข้อมูลพิกัด

⁵⁹ Electronic Frontier Foundation. (2560). *ปัญหาก็เกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

[https://ssd.eff.org/th/module/.\[2561, 25 มิถุนายน\].](https://ssd.eff.org/th/module/.[2561, 25 มิถุนายน].)

ตำแหน่งของผู้ให้บริการโครงข่าย ได้ ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2553 ทนายความชาวเยอรมันด้านความเป็นส่วนตัวชื่อ Malte Spitz ได้ใช้กฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เพื่อให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือของเขาส่งข้อมูลที่ผู้ให้บริการมีเกี่ยวกับเขาทั้งหมด เขาเลือกที่จะเผยแพร่คดีนี้เป็นข้อมูลทางการศึกษา เพื่อที่คนอื่นๆ จะได้เข้าใจว่าผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือสามารถตรวจสอบผู้ใช้ด้วยวิธีนี้ได้ ซึ่งการที่รัฐบาลสามารถเข้าถึงข้อมูลประเภทนี้ได้ไม่ใช่แค่ภาคทฤษฎี แต่มีหน่วยงานที่บังคับใช้ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือการขอข้อมูลในรูปแบบอื่นในทำนองเดียวกันของทางรัฐบาล เรียกว่า "Tower Dump" (การขอข้อมูลพิกัดตำแหน่งของโทรศัพท์มือถือในพื้นที่เสาสัญญาณ) ในกรณีนี้ รัฐบาลอาจจะขอรายการของ อุปกรณ์มือถือทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่ที่ระบุในช่วงเวลาที่ระบุจากผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ซึ่งอาจใช้เพื่อสืบสวนคดี หรือเพื่อคว่ำมีใครอยู่บ้างในการประท้วงก็ได้ เช่น ในปี พ.ศ. 2557 รัฐบาลของยูเครนได้ใช้วิธี "Tower Dump" โดยทางรัฐบาลได้ให้ผู้ให้บริการเครือข่ายจัดทำรายชื่อของผู้ที่โทรศัพท์มือถือไปอยู่ในพิกัดตำแหน่งที่มีการประท้วงต่อต้านรัฐบาล

นอกจากนี้ ผู้ให้บริการเครือข่ายยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ให้บริการรายอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งที่กำลังเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือได้ด้วย แต่ข้อมูลนี้มักมีความแม่นยำน้อยกว่าข้อมูลการติดตามที่เก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตการณ์ของเสาสัญญาณหลายๆ ที่ แต่ก็สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการให้บริการที่ติดตามอุปกรณ์ของผู้ใช้แต่ละราย รวมทั้ง บริการทางการค้าที่สอบถามข้อมูลเหล่านี้ เพื่อคว่ำอุปกรณ์แต่ละเครื่องเชื่อมต่อกับเครือข่ายโทรศัพท์มือถือมาจากที่ใด และส่งผลลัพธ์ให้กับเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือลูกค้าเอกชน การติดตามในรูปแบบนี้ไม่เหมือนกับวิธีการติดตามที่กล่าวไปข้างต้น เนื่องจากการติดตามแบบนี้ไม่ได้เป็นการบังคับให้ผู้ให้บริการส่งข้อมูลของผู้ใช้ แต่เป็นเทคนิคในการใช้ข้อมูลพิกัดตำแหน่งที่เปิดเผยในการค้า

2.4.4.2 การติดตามสัญญาณโทรศัพท์มือถือ จาก IMSI Catcher (อุปกรณ์ปลอมเป็นเสาสัญญาณ)

รัฐบาลหรือองค์กรอื่นที่มีเทคโนโลยีซับซ้อนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลพิกัดตำแหน่งได้โดยตรง เช่น การใช้อุปกรณ์ IMSI Catcher เสาสัญญาณแบบพกพาที่ปลอมตัวเป็นเสาสัญญาณจริง เพื่อ "หลอกดักจับ" ให้โทรศัพท์มือถือของผู้ใช้เข้ามาเชื่อมต่อ แล้วตรวจหาการอยู่ในสถานที่ของผู้ใช้เหล่านี้ และ/หรือสืบความลับจากการติดต่อสื่อสารของผู้ใช้ดังกล่าว โดย IMSI ย่อมาจาก International Mobile Subscriber Identity ซึ่งเป็นหมายเลขที่ระบุซิมการ์ดของผู้สมัครใช้งานที่ระบุ ถึงแม้ว่า IMSI Catcher อาจมุ่งเป้าหมายที่อุปกรณ์ที่ใช้คุณสมบัติอื่นๆ ของอุปกรณ์ด้วยก็ตาม

โดยการใช้งานต้องนำอุปกรณ์ IMSI Catcher ไปยังตำแหน่งที่กำหนด เพื่อที่จะค้นหาหรือตรวจสอบอุปกรณ์ในตำแหน่งที่ตั้งนั้น ปัจจุบัน ยังไม่มีวิธีการป้องกันอุปกรณ์ IMSI Catcher ได้ทั้งหมด

2.4.4.3 การติดตามจาก Wi-Fi และบลูทูธ

โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนมีตัวส่งสัญญาณวิทยุอื่นๆ รวมอยู่ด้วย นอกเหนือจากส่วนต่อประสานเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ โดยปกติสมาร์ทโฟนเหล่านี้มักรองรับ Wi-Fi และบลูทูธด้วย สัญญาณเหล่านี้ถูกส่งด้วยกำลังน้อยกว่าสัญญาณโทรศัพท์มือถือ และโดยทั่วไปสามารถรับสัญญาณได้ภายในระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่บางครั้งการใช้เสาอากาศที่ซับซ้อนก็ทำให้สามารถตรวจหาสัญญาณเหล่านี้ได้ในระยะที่ไกลมาก โดยมีการสาธิตจาก ผู้เชี่ยวชาญในประเทศเวเนซุเอลา เมื่อปี พ.ศ. 2550 ว่าสามารถรับสัญญาณ Wi-Fi ได้ที่ระยะ 382 กิโลเมตร (หรือ 237 ไมล์) ในสภาพแวดล้อมของชนบท ซึ่งมีการรบกวนของคลื่นวิทยุน้อยมาก Wi-Fi และบลูทูธ สัญญาณไร้สายทั้งสองชนิดนี้มีเลขลำดับที่ไม่ซ้ำกันสำหรับอุปกรณ์แต่ละเครื่อง เรียกว่า ที่อยู่ MAC ซึ่งใครก็ตามที่สามารถรับสัญญาณนี้จะสามารถดูที่อยู่ MAC ได้ ผู้ผลิตอุปกรณ์เลือกที่อยู่นี้ในตอนผลิตอุปกรณ์ และที่อยู่นี้ไม่สามารถเปลี่ยนโดยใช้ซอฟต์แวร์ที่มาพร้อมกับสมาร์ทโฟนปัจจุบันได้ โดยที่อยู่ MAC สามารถถูกเฝ้าดูได้ในสัญญาณแบบไร้สาย ถึงแม้ผู้ใช้จะไม่ได้กำลังเชื่อมต่อกับเครือข่ายไร้สายที่กำหนด หรือไม่ได้กำลังส่งข้อมูลอยู่ก็ตาม เมื่อใดก็ตามที่ผู้ใช้เปิด Wi-Fi บนสมาร์ทโฟนสมาร์ทโฟนดังกล่าวจะส่งสัญญาณเป็นครั้งคราว ซึ่งรวมถึงที่อยู่ MAC ดังนั้น จึงทำให้ผู้อื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงรู้ว่ามียุกรณ์เครื่องนั้นอยู่ ข้อมูลนี้ถูกนำมาใช้โดยแอปการติดตามข้อมูลทางการค้า เช่น การให้ข้อมูลสถิติกับเจ้าของร้าน ว่าลูกค้าที่ระบุมาเยี่ยมชมร้านบ่อยเพียงใด และลูกค้าใช้เวลาอยู่ในร้านนานเท่าใด ในปี พ.ศ. 2557 ผู้ผลิตสมาร์ทโฟนได้เริ่มตระหนักว่า การติดตามข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถก่อให้เกิดปัญหาได้

แต่เมื่อเทียบกับการตรวจสอบเครือข่าย GSM ข้อมูลการติดตามแบบนี้อาจไม่ได้เป็นประโยชน์กับการติดตามมากนัก เนื่องจาก การติดตามแบบนี้ทำงานได้ในระยะทางสั้นๆ และต้องทราบก่อนล่วงหน้าว่าอุปกรณ์ของผู้ที่ต้องการใช้ที่อยู่ MAC เลขอะไร แต่การติดตามรูปแบบนี้มีความแม่นยำสูงในการบอกว่าบุคคลผู้นั้นได้เข้าและออกจากอาคารในเวลาใด

นอกจากนี้ ผู้ให้บริการเครือข่าย Wi-Fi ยังสามารถดูที่อยู่ MAC ของอุปกรณ์ทุกเครื่องที่เข้าร่วมเครือข่ายได้ด้วย หมายความว่า ผู้ให้บริการเครือข่ายสามารถจดจำเครื่องที่ระบุได้เมื่อเวลาผ่านไป และสามารถบอกได้ว่าเป็นคนเดียวกันกับที่เคยเข้าร่วมเครือข่ายนี้ในอดีต โดยถึงแม้ว่าผู้ใช้บริการเครือข่ายจะไม่ได้พิมพ์ชื่อหรือที่อยู่อีเมลไว้ที่ใด หรือลงชื่อเข้าใช้บริการใดเลยก็ตาม

2.4.4.4 การใช้บริการแอปพลิเคชันและการใช้เว็บไซต์

สมาร์ทโฟนสมัยใหม่มีฟังก์ชันที่ทำให้โทรศัพท์มือถือสามารถระบุพิกัดตำแหน่งของเครื่องได้ โดยส่วนมากมักใช้ GPS และบางครั้งก็ใช้บริการอื่นๆ ที่ผู้ให้บริการเครือข่ายเป็นผู้ให้บริการระบุตำแหน่ง ซึ่งมักจะให้ระบุพิกัดตำแหน่งของโทรศัพท์มือถือ จากรายการของเส

สัญญาณโทรศัพท์มือถือ และ/หรือเครือข่าย Wi-Fi ที่โทรศัพท์มือถือสามารถมองเห็นได้จากตำแหน่งปัจจุบันของโทรศัพท์ ซึ่งแอปพลิเคชันสามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวนี้จากโทรศัพท์มือถือได้ และใช้ข้อมูลนี้เพื่อให้บริการที่ขึ้นกับสถานที่ เช่น แผนที่ซึ่งแสดงตำแหน่งของผู้ใช้บริการ แอปพลิเคชันบนแผนที่ โดยแอปพลิเคชันเหล่านี้จะส่งพิกัดตำแหน่งของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันผ่านเครือข่ายไปถึงผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้คนอื่นๆ สามารถติดตามตัวใช้บริการได้

ทั้งนี้ สมาร์ทโฟนบางรุ่นสามารถกำหนดให้ใช้บริการควบคุมได้ว่า จะอนุญาตให้แอปพลิเคชันค้นหาพิกัดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ได้หรือไม่ ซึ่งปัจจุบันมีการแนะนำวิธีปฏิบัติที่ดีในการรักษาความเป็นส่วนตัว คือการพยายามจำกัดให้แอปพลิเคชันใดบ้างที่สามารถดูข้อมูลเหล่านี้ได้ และจำกัดให้เข้าถึงได้น้อยที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าเฉพาะแอปพลิเคชันที่ผู้ใช้บริการเชื่อใจเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลพิกัดตำแหน่งได้ และแอปพลิเคชันดังกล่าวมีเหตุผลอันสมควรที่จะรู้ว่าผู้ใช้บริการอยู่ที่ไหน

ระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก (Global Positioning System: GPS) ทำให้อุปกรณ์ทุกที่ในโลกสามารถระบุตำแหน่งได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง GPS ทำงานโดยยึดตามการวิเคราะห์สัญญาณจากดาวเทียมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลของสหรัฐ อันเป็นบริการสาธารณะให้กับทุกคน ดังนั้น จึงมีคนที่น่าสนใจคิดว่าดาวเทียมเหล่านี้คอยเฝ้าดูผู้ใช้ หรือรู้ว่าผู้ใช้ GPS อยู่ที่ไหน ซึ่งดาวเทียม GPS เพียงแค่ส่งสัญญาณเท่านั้น และไม่ได้รับหรือสังเกตการณ์อะไรทั้งสิ้นจากโทรศัพท์ของผู้ใช้ และผู้ให้บริการดาวเทียมและระบบ GPS จะไม่รู้ว่าผู้ใช้หรือบุคคลที่ระบุอยู่ที่ไหน หรือมีคนใช้ระบบจำนวนเท่าใด

แต่ข้อมูลการติดตามตำแหน่งเกิดจากเครื่องรับสัญญาณ GPS เช่น เครื่องรับสัญญาณที่อยู่ในสมาร์ทโฟนซึ่งสามารถคำนวณตำแหน่งด้วยตัวเองได้ โดยการระบุว่าเครื่องรับสัญญาณใช้เวลานานเท่าใดในการรับสัญญาณวิทยุที่ส่งจากดาวเทียมต่างๆ จนกระทั่งมาถึงเครื่องรับสัญญาณ หรือจากการแอปพลิเคชันที่เรียกใช้บนสมาร์ทโฟน โดยแอปจะสอบถามตำแหน่งของเครื่องที่กำหนดโดย GPS จากระบบปฏิบัติการของโทรศัพท์ จากนั้น แอปพลิเคชันเหล่านี้จะสามารถส่งข้อมูลนี้ให้กับผู้อื่นได้ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังมีอุปกรณ์รับสัญญาณ GPS อันเล็กๆ ที่สามารถแอบซ่อนไว้กับตัวบุคคล หรือติดกับรถ อุปกรณ์รับสัญญาณเหล่านี้จะระบุตำแหน่งของตัวเอง และส่งข้อมูลตำแหน่งผ่านทางเครือข่าย ซึ่งโดยปกติคือเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ

บทสรุป

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าสิทธิใน ข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Right) เป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันนานาประเทศได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งสหภาพยุโรปได้มีปฏิญญาว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom) ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องสิทธิในการได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การประมวลผลข้อมูลในขอบวัตถุประสงค์บนความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งสิทธิในการแก้ไขข้อมูลด้วย โดยข้อมูลส่วนบุคคลอาจแบ่งประเภทได้เป็น ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน และหากแบ่งตามตามลักษณะเป็นความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเฉพาะตัว ข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้ และข้อมูลที่ไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนบุคคลได้ แต่อาจจะระบุได้หากมีการประมวลผลร่วมกับข้อมูลอื่นๆ และตามความหมายอย่างแคบ ได้แก่ ข้อมูลที่เป็นความลับหรือข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive data) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจอยู่ในความครอบครองของบุคคล นิติบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐที่เจ้าของข้อมูลได้เข้าไปติดต่อกับ

ทั้งนี้ ข้อมูลตำแหน่งเป็นข้อมูลที่สามารถแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งที่อยู่หรือสถานที่ที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ของโทรศัพท์มือถือ โดยใช้เทคโนโลยีในการติดตามจากเสาสัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์ ซึ่งโดยปกติผู้ใช้โทรศัพท์มือถือที่ใช้บริการกับผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์จะมีการลงทะเบียนใช้งานไว้ ข้อมูลตำแหน่งจึงสามารถระบุได้ว่าผู้ใช้โทรศัพท์มือถืออยู่ตรงตำแหน่งใด